

TRIBUNA

št.10 - 8. marec - 50.--

Zloraba Psihatrije
v Politične namene

UVODNIK HISTERIJA

Ko se je smejala, sem se zavedel, da sem vpleten v njen smeh in tako njegov del, dokler niso bili njeni zobje zgolj naključne zvezde z darom za urjenje rekrutov. Vsrkavan s kratkimi sopenji, vdihnjen ob vsaki hipni oživitvi, sem bil končno zgubljen v temnih votlinah njenega žrela, zmečkan v grbančenju nevidnih mišic. Prileten natakark s tresočimi se rokami je hitel pogrinjat rožnat in bel kockast prt na zarjavelo železno mizo, govoreč: »Če gospa in gospod želita piti čaj na vrtu...« Odločil sem se, da bi se dalo zbrati nekaj drobcev popoldneva, ko bi bilo mogoče potresovanje njenih prsi ustaviti, pa sem svojo pozornost s skrbno pretkanostjo usmeril k temu cilju.

(Thomas Stearns Eliot, Histerija)

1. Pred vrati je spet nov praznik, 8. marec ali Dan žena. Val govorcanc in pisarij o enakopravnih in vsesplošno v sistem vključeni ženski bo prekril dan, katerega edini hasek bo v nekaj žurkah in v povečani prodaji parfumov, loncev, ponev ter ostalih rekvizitov, ki jih ženske kot darilo dobijo tega dne. In tako bo Dan žena minil kot vsak drug dan, življenje se bo umirilo do naslednjega pomembnega praznika. Sicer dobra zamisel bo ostala na istem nivoju kot dan OZN, dnevi boja proti kajenju ipd... Spremenilo se namreč ne bo nič. Položaj ženske bo ostal tak, kakršen je; še vedno bo po vseh predpisih in aktih enakopravna, samostojna, z enakimi možnostmi za razvoj kot pripadniki drugega spola... Ženska torej, ki je še vedno zatirana in izkoriščana.

Zanimiv odgovor na vprašanje, zakaj je prišlo do tako ciničnega dualizma med akti in vsakdanjo prakso, je podal Paul Tournier v svojem delu **Poslanje žene (Putevi i zadaci feminizma)**. V njem koncipira misel, da je **renesansa** tista, ki je z uveljavljanjem »moških« vrednot (npr. hladne objektivnosti, razuma, moči, tekmovalnosti) izpodrinila »ženske« vrednote (t. j. iracionalnost, subjektivnost, emocionalnost, občutek za odnose med ljudmi) in s tem aktom odrinila žensko iz javnega življenja in kulture v intimo doma. Tournier v svoji sintezi filozofije in modernega krščanstva utemeljuje »moške« in »ženske« vrednote z dejstvom, da je svet moških svet stvari, svet žensk pa svet oseb. Tournier torej že pristaja na umetno razdelitev lastnosti, ki naj bi bile tipično moške ali pa tipično ženske. Zroč v daljne čase trdi, da je bila ženska pred renesanso bolj svobodna kot po njej in da je termin »osvoboditev ženske iz srednjeveških pogojev« neustrezen. V srednjem veku najde nekaj primerkov žensk, ki so se vtisnile v zgodovino, in v teh imenih tiči njegov dokaz za to trditev.

Vendar pa njegova teorija ne vzdrži naloge, ki si jo je zadala, torej dokazati, da je emancipacija in osvoboditev žensk možna zgolj tako, da ženske začno »gojiti« svoje pozabljene vrednote, torej da ženske postanejo res ženske. Humanistična misel sicer, ki pa ne predvideva, da to nikakor ni rešitev, kajti za to, da bi ženska postala emancipirana in svobodna, se morajo že v sami družbi spremeniti tiste predpostavke, ki tipično ženskimi vrednotam preprečujejo sodelovanje v kulturi in javnem življenju. Ravno tako je vprašljivo, v kolikšni meri je svet žensk svet oseb. Razlike med obema spoloma niso zgolj razlike v spolnih organih in baje drugačni zgradbi leve polovice možgan ter večjem številu določenih krvnih teles v krvi moških. Razlika med moškim in žensko je družbena, kajti vselej jo ustvari in

prolongira družba, ker potrebuje tako razliko za dokaz točnosti svojih pravil igre. Ta namreč ne smejo biti prekršena in ženske so v tisti najbolj rizični skupini, ki lahko postavi vladajoča pravila moške družbe pod vprašaj in jih zanika. To pa se ne sme zgoditi, zato je potrebno vse ženske outsiderje (prosto po Hansu Mayerju), ki se upirajo na tak ali drugačen način Velikemu bratu, sortirati v predal nekakšnih feministk, tem pa je nujno potrebno obesiti etiketo zmedenih ženščin, ki, namesto da bi opravljale svoj gospodinjinski posel, trapajo nekaj o emancipaciji. **Kajti ženske so že emancipirane. Moški so to že davno zapisali v Ustavo.**

Histerija moškomislečih pred ženskimi outsiderji gre lahko celo tako daleč, da vsem ženskam take sorte postavi predznak lezbičnosti. Pri tem pa pozablja, da se lezbijke niso odločile **proti moškim, pač pa za ženske** (in to ne samo v seksu).

2. Skladno s tem se lahko dvignejo že skoraj pozabljene **konservativne zahteve po prepovedi abortusa**. To se je lani zgodilo v Zahodni Nemčiji, ko je Gesundheitsminister Helmut Geisler zahteval ponovno uvedbo člena, ki prepoveduje abortus. To pa se žal dogaja tudi v naši nadvse demokratični domovini, saj so razni za slovensko nataliteto zaskrbljeni posamezniki že dvignili glas proti gnusnemu aktu-splavu. Argument teh slednjih je povsem provizoričen, saj skušajo dokazati, da nima nihče pravice **uničiti drugega življenja**. To je načelno sicer res. Vendar pa pravica ženske, da sama odloči, ali bo rodila ali ne, pomeni, **da svobodno odloča s svojim telesom in svojim življenjem**. In to je tisto, kar moti nekatere ljudi v deželi na sončni strani Alp.

Moti pa jih še nekaj – prastar strah **pred žensko, ki uničuje**, je namreč še vedno preveč živ, da bi se abortus lahko definiral kako drugače kot uničevanje (človeških življenj). Strah najdemo že v starih civilizacijah – zgodah o sirenah, ki zapeljujejo mornarje, o Medeji, ki ubije otroka iz obupa in žalosti, ker jo je Jazon zapustil (milejša je Kalipso, ki zadržuje Odiseja na njegovi poti, medtem ko stara zaveza pozna zgodbo o Salomi, Dalili in Judeji. Današnji retrogardisti pa so uničevanje Starega in Dobrega porinili v roke Bogomile, ki v enem izmed prizorov Krsta pod Triglavom uničuje knjige. Medtem ko Bogomila uničuje, Črtomir rešuje, kar se rešiti da, reši razen enega lista tudi svojo osebnost, svoje **bistvo**, ki pa ga Bogomila izgubi. In na rešenem listu ni zapisane njene zgodbe, ki bi lahko povedala, da je za njo stal Kardinal, ki si je opral roke kot njegov prednik iz Judeje, Poncij Pilat. Ne, gledalčeve oči so usmerjene v Bogomilo, ne v Kardinala, ravno tako kot isti, ki se zgražajo nad abortusom, pri tem vidijo zgolj Žensko, ne pa vsega tistega, kar jo prisili v to dejanje. To je namreč najlažja in najudobnejša pot. Najti je potrebno samo žrtevno ovco, ne glede na to, ali je ta Ženska ali Renesansa – dokazi se najdejo relativno hitro (kajti kar ni danes res, bo nekoč, je dejal tiran v Patriarhovi jeseni).

3. Povsem normalno je, da družba, kakršno poznamo danes, ne more sprejeti dejstva, da hočejo biti ženske enakopravne in svobodne. V posmeh tem težnjam lahko razglasi Dan žena, kar kratko in malo pomeni, **da so ostali dnevi Dan moškega**. In tudi Dan žena je bolj moški kot vsi ostali, čeprav njegovo ime ne kaže tega. **Ženska je takrat ravno taka, kot jo moški hoče imeti**. Navdušena je nad pozornostjo, ki ji jo ta izkazuje, nasprotja med njima se pomirijo, vse je lepo in prav. Moški tudi takrat dominira, kajti on je tisti, ki navidezno skače okoli ženske, je pazljiv, dober... tako rekoč je skoraj feminist (sic!). In tako se ironija družbe zablešči v vsej svoji veličini, kajti akt priznanja legitimnosti ženskega vprašanja in dodelitev kar celega dneva, namenjenega ženskam, je gesta, ki je močan argument proti ugovorom, da so ženske še vedno zatirane.

Začaranega kroga, v katerem se vrtijo (nekateri) ženske zaradi svojega prizadevanja po drugačnem pojmovanju vloge ženske v družbi, ni mogoče presekati toliko časa, dokler ne bo presekana logika, po kateri živimo. **Potrebne so globalne spremembe same družbe, tako rekoč kopernikanski obrat zavesti posameznika**. Naj ne bo zadnji stavek razumljen kot poziv k uporu proti socializmu. Nasprotno. Program ZKJ je že pred nekaj leti zapisal, da nam nič ne more biti tako sveto, da ne bi mogli tistega, kar smo ustvarili, preseči. V tej luči je treba gledati tudi na vprašanje ženske v Jugoslaviji. Socializem bi moral biti potencial za rešitev ženskega vprašanja, ne pa da se za velikimi besedami skriva represija.

In za konec izrabimo še misel nekega pripadnika Frankfurtske šole, ki je zapisal, **da če bo kdaj socializem, bo to socializem ženskega spola**. Pa ne zaradi tega, ker bi bil to matriarhatni socializem, pač pa zato, ker bodo v njem veljala načela, danes odrinjena tipično ženska načela. Ženska načela namreč ne dopuščajo ne vojn ne izkoriščanj ne represije.

Ruža Barič

P. s.: Zahvaljujem se osebju Cankarjevega doma za toleranco do moje zmedenosti, ki je povzročila, da nisem pravočasno kupila vstopnice za Krst pod Triglavom.

Zveznemu Sekretarju za Notranje Zadebe

Zakaj se tako ravna z zaporniki-bolniki? Nekateri pravijo, da se na ta način varčuje s sredstvi, drugi govore, da so ti bolniki zgolj neproduktivna in nepotrebna usta. Morala družbe je odsev družbenih razmer in sistema vrednot. Govorimo o slabem odnosu do starejših občanov, obenem pa pozabljamo na kategorije, kot so težki in neozdravljivi bolniki, invalidi, nezaposleni, alkoholiki, narkomani in drugi. Če človeško življenje pomeni tako malo, potem je medicinska in družbena etika postavljena pod vprašaj.

i, spodaj podpisani državljani, na temelju 157. člena in v zvezi s 320. členom Ustave SFRJ, apeliramo na vas, da raziščete dejstva, ki so navedena v tej peticiji, ter da ukrepate v skladu z zakonom in moralo družbe, ki se proklamira za socialistično.

Na vas se obračamo zaradi nemogočih razmer v kazensko popravni dom - bolnici na neuropsihiatričnem oddelku (Beograd, Bačvanska 14.).

V številnih sobah 4. nadstropja, kjer se nahajajo bolniki, katerim je bil izrečen ukrep obveznega bivanja in čuvanja v zaprti psihiatrični ustanovi, sploh nimajo urejenega ogrevanja. Radiatorji so zgolj na hodniku, pa še ti so večinoma hladni ali v najboljšem primeru mlačni. Veliko oken je razbitih. Tla so večinoma betonska in le ponekod pokrita z linolejem. Pozimi je v vseh sobah izredno hladno. Temperatura ni samo nižja od medicinskih standardov, temveč tudi od človeških. Bolniki imajo na sebi več puloverjev, plaščev, káp, šalov itd. Vendar to le tisti, ki imajo koga, da jim pošlje te stvari. Tisti, ki nimajo ne družine ne prijateljev, so v bistvu polnagi. Uprava zopora do sedaj ni reagirala na tako stanje. Bolniki še naprej večji del zime prebijejo pod odejami. Mladim je nekoliko lažje. Težje je ženskam, starejšim in bolnim. Jasno je, da tako nizka temperatura škodi zdravju.

Zakaj imamo takšen odnos do duševnih bolnikov? Naša družba naj bi postavljala človeka v ospredje. Situacija duševnih bolnikov pri nas pa je v nasprotju z našimi načeli.

Zdravniški poklic je tvorec sedanosti in prihodnosti naroda. Zdravnik mora biti neodvisen in ne sme biti izpostavljen vplivu birokracije (ki lahko škodi bolniku), ker so drugače zdravniki prisiljeni, da izpolnjujejo zapovedi in navodila, ki so v nasprotju z njihovim moralnim in etičnim prepričanjem. Medicina se ne sme uporabljati v namene, ki bi lahko škodili bolniku. Človekova osebnost, njegovo zdravje, življenje so neodtujljive pravice človeka v normalni civilizirani družbi. Človeško bitje se ne sme zreducirati na »človeški material«.

Zakaj psihiatri in zdravniki molčijo o stanju KPD - bolnici? Zakaj ne reagirajo Sekretariat za notranje zadeve, družbenopolitične organizacije itd.? Zakaj mi, občani, o tem molčimo?

S tem škodimo ugledu ustanove in ljudem, ki v njej delajo. Ti ljudje pa dobro vedo, kaj pomeni imeti bolnike v takih razmerah. Apeliramo na vas, da raziščete motive in vzroke za takšno stanje in odnos do bolnikov.

Predvidevamo lahko, da je podobna situacija tudi v drugih psihiatričnih bolnicah-zapornih, saj imajo tudi navadne psihiatrične bolnice v večini primerov slabe pogoje za delo.

S tem ne škodimo samo ugledu naše medicine, temveč tudi njeni uspešnosti.

Apeliramo, da se bolnikom omogoči normalna sobna temperatura, ki jim pripada po zakonskih predpisih in medicinskih standardih. Skrb za spoštovanje zakonov pa je predvsem delo Sekretariata za notranje zadeve. Apeliramo, da omogočite spoštovanje zakona, ker je to vaša dolžnost!

Ne moremo se znebiti občutka, da so v tej ustanovi kaznovani bolniki, za kar pa ni ne pravne ne etične podlage, saj ti ljudje zaradi svoje nepristevnosti niso krivi za storjeni delikt. To v bistvu pomeni, da jih kaznujemo zato, ker so bolni. Ob tem pa pozabljamo, da za svojo bolezen niso sami krivi.

Beograd, 23. 10. 1985

Zloraba Bolnikov Oziroma Zloraba Psihatrije in Medicine

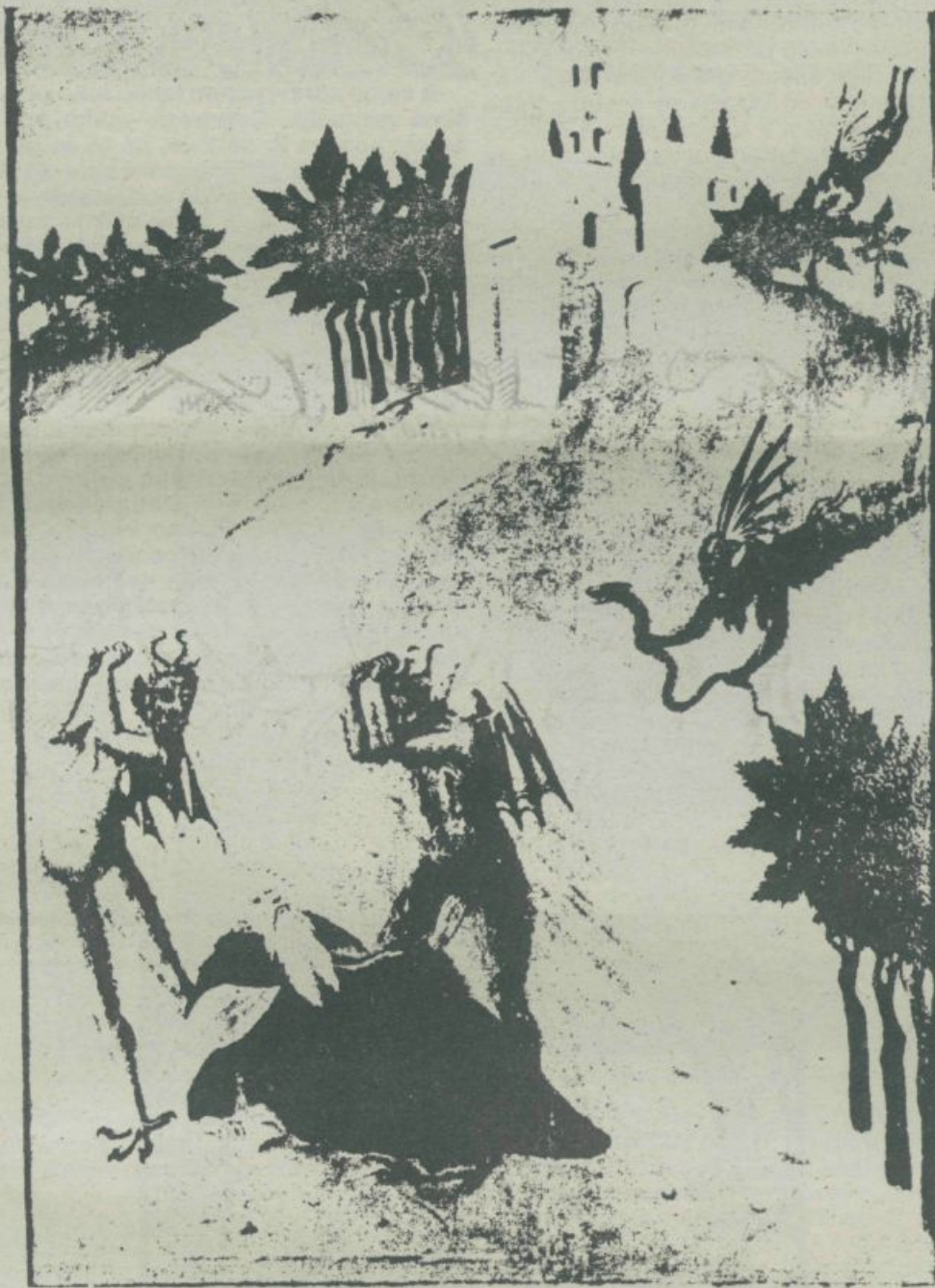
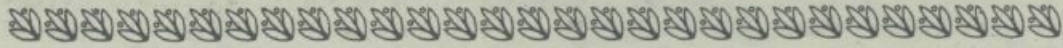

Torej, poročilo trdi, da so moje zdravstveno stanje določili na osnovi opazovanja v času triletnega bivanja v zaporu bolnici. Toda diagnoza o moji težki psihični bolezni je bila izrečena že (!!!) tri mesece pred sojenjem, se pravi, še preden sem prišel v KPD – bolnico, pa še to samo od dveh članov konzilija, pokojnega dr. Vukoslava Vučkovića, tedanjega upravnika KPD – bolnice, in dr. Dželebdžića. To se da jasno razbrati iz prej navedene odločbe sodišča, katera ugotavlja, da sem psihično bolan in nepriš-

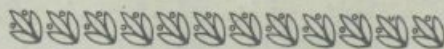
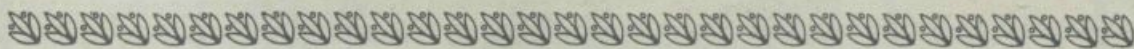
Zdravnika sta najprej sodišču predlagala, da bi se zdravil na prostosti in namestnik javnega tožilca je to sprejel. Toda na glavni razpravi, ki je bila tri mesece pozneje, je zdravnik dr. Vukoslav Vuković spremenil svoje mnenje in izjavil, da se je moje zdravstveno stanje »zelo poslabšalo« ter da zaradi varnosti zahteva zdravljenje v ustanovi zaprtega tipa, kar je pomočnik javnega tožilca tudi sprejel. Absurdno pri tem je to, da dr. Vučković v teh treh mesecih sploh ni kontaktiral z mano. Na obsodbo sem se pri-

no neomejen ukrep varnosti. Vse moje zdravljenje je bilo sestavljeno iz vsakodnevne obvezne jemanja nekaterih preparatov »za boljši sen«, pa čeprav sem zmeraj dobro spal (ta zdravila so mi samo škodila), ter iz obširnih razgovorov z zdravnikom psihiatrom, toda samo enkrat letno.

Sedaj se sprašujem, če ni bil cilj vsega tega ta, da me čim dalj časa zadržijo za debelimi zaporniški zidovi. Mogoče celo dosmrtno. Javnosti sem bil prikazan kot duševni bolnik, v resnici pa sem bil »družbeni sovražnik« – po mnenju oblasti in policije. Na srečo je resnica počasi prebila zaporniške zidove in prišla v svet. Tuji tisk (časopisi Velike Britanije, ZDA, Norveške, Sri Lanke in drugih držav) so začeli poročati o mojem prisilnem bivanju v bolnici ter o zlorabi psihatrije v politične namene. Gotovo je tudi to dejstvo vplivalo na to, da sem bil leta 1982 spuščen na prostost. Mogoče pa je k temu pripomoglo tudi sojenje dr. Franje Tudmanu: Na tem sojenju je moj intervju z njim predstavljal material in bil tudi eden

glavnih vzrokov za obtožbo. Med sojenjem pa sem bil jaz, pisec inkriminiranega intervjuja, že dve leti zaprt v bolnici, češ da sem nor. Kakšen pravni in logični nesmisel! Če sem bil neprišteven in nesposoben, da bi dojel krivdo, kako je potem moj intervju lahko bil dokaz za krivdo dr. Tudmana? O sojenju so poročali naši in tuji časopisi. Navaljali so tudi mene, toda o tem, kje se nahajam, niso črhnili niti besede. Če me ne bi takrat spustili na prostost, bi ostal v zaporu dlje kot dr. Tudman.

teven. Pred tem pa je moj razgovor z zgoraj naanimarje za politične desidante se jima je zdelo čudno. Odgovoril sem, da me takšni problemi zanimajo in da se mi niti malo ne zdijo čudni ter da se ne bojim »tabu tem«. Na temelju takšnega razgovora sta ta dva zdravnika dala zgoraj navedeno diagnozo. S tem dajanjem sta zdravnika postavila pod vprašaj svojo zdravniško etiko. Jaz sem se počutil zdravega tako med razgovorom kot pozneje v zaporu bolnici in še kasneje, v času triletnega delavnega razmerja (nastavljen sem bil na delovno mesto pomožnega delavca z obvezno osnovno šolo, pa čeprav imam končano gimnazijo in novinarsko šolo). V tem času nisem naredil nobenega izpada, ki bi ga lahko uprizoril »shizofrenik, nevaren za okolico«.

tožil Okrožnemu sodišču v Beogradu ter zahteval, da psihater iz druge ustanove ponovno preveri moje zdravstveno stanje.

V zdravniški diagnozi in v odločbi sodišča je navedeno, »da sem nevaren za okolico, ker obstaja možnost, da bi spet povzročil inkriminirani politični delikt«. Toda ta »delikt« je bil pisane oblike in nenasilne narave. 63. člen Kazenskega zakonika SFRJ predvideva kot nujni pogoj za psihiatrično zdravljenje »nevarnost za okolico«. S tem je mišljena fizična agresivnost, ki bi lahko ogrožala varnost ljudi in materialnih dobrin. Jasno je, da je bil v mojem primeru zlorabljen 63. člen Kazenskega zakonika SFRJ. Če bi bil obsojen kot zdrava oseba, bi za to dejanje dobil največ tri leta zaporu. Tako pa sem kot bolna oseba dobil časov-

dbor za obrambo svobode misli in govora, ki ga sestavljajo ugledni javni delavci, je nedavno tega poslal Skupščini SFRJ in Skupščini SR Srbije Peticijo o možnostih zlorabe psihatrije v SFRJ v politične namene. Zelo redke, ostre in enosmerne kritike Peticije, ki so se pojavile v nekaterih naših časnikih, so že vnaprej negirale vsakršno možnost zlorabe psihatrije pri nas nasploh, še posebno pa v primeru konkretno navedenih oseb, med katerimi se nahajam tudi jaz. Iz tega razloga vas prosim, da v korist razsvetljevanja nekaterih spornih dejstev objavite mojo izjavo.

Peticija v teh kritikah ni bila nikjer citirana v celoti. S tem se je zmanjšala možnost pravilne ocene njene vsebine in povečala možnost subjektivne interpretacije in razvrednotenja humanističnega namena Peticije. Nekdo, ki je obsojen zaradi verbalnega delikta, pa čeprav ni naredil nobenega nasilnega dejanja, lahko prebije v zaporu mnogo dlje (celo do smrti) – če je spoznan za psihičnega bolnika, ki je nevaren za okolico – kot pa bi za ta isti prestop dobil po Kazenskem zakoniku. To dejstvo nas opozarja na nevarnost zlorabe takšne oblike kaznovanja ter dokazuje dobronamernost Peticije.

V dveh člankih novinarja Borislava Komada Pucanj u činjenice (31. 1. 1986) in Podmetanje istine (1. 2. 1986), objavljenih v beograjskih Večernjim novostima, so navedena nekatera netočna in nedorečena dejstva o meni. Zato bi želel, da javnost spozna tudi moje mnenje. Moj cilj ni, da bi škodil ugledu naše države, temveč da bi pripomogel k odpravi zlorab, ki s svojo nečloveškostjo samo kažejo lik naše domovine. V prvem od zgoraj navedenih člankov piše: »Londonski radio je objavil, da je bil novinar Vladimir Marković leta 1979 obsojen, ker je baje širil lažne informacije s tem, da je intervjujal dr. Franjo Tudmana, bivšega partizanskega generala in pozneje zgodovinarja, ki je bil obsojen na zapor zaradi hrvaškega nacionalizma. Vladimir Marković je prebil štiri leta v zaporniški bolnici, kjer je bil podvržen psihiatričnemu zdravljenju, in to samo zaradi tega, ker je intervjujal dr. Tudmana in vsebino pogovora tudi objavil.«

V zaporu nisem prebil štiri leta, temveč dve leti in deset mesecev. Intervju pa sem naredil dve leti preden je bil obsojen dr. Tudman. Nisem poslušal oddaje Radia London, verjetno pa je bil podatek o meni vzet iz Peticije. V njej o meni piše: »Vladimir Marković, rojen leta 1952 v Leskovcu, s stalnim bivališčem v Beogradu, Vukasovičeva 21, ki je bil 23. 2. 1979 z odločbo Drugega občinskega sodišča v Beogradu št. 1901/78 obsojen za kazensko dejanje širjenja lažnih vesti, zato ker je naredil in razširil intervju z dr. Franjom Tudmanom, je prebil v zaporniški bolnici skoraj štiri (pravilno: skoraj tri) leta, kar je mnogo več, kot pa je v zaporu prebil sam dr. Franjo Tudman.«

V drugem članku so navedena imena peterice zdravnikov – psihiatrov, delavcev KPD – bolnice (zaporniška bolnica) v Beogradu, ki o meni dajejo netočna in puha mnenja: »V času bivanja v KPD – bolnici je bilo izvršeno psihiatrično opazovanje, psihološka obdelava in spremljanje obnašanja. Na temelju tega je ugotovljeno, da je Vladimir Marković kronični duševni bolnik – shizofrenik.«

Peticije, Dimniki & Prosti Časi

lovencev večina je pompoznosti in ceremonialnosti slovenskega kulturnega praznika navkljub – ob vsej privzdignjenosti in vzhičenosti – izgubila upanje, da lahko kultura, ta nesojena mati slovenstva, še kdaj bistveno vpliva na narodovo usodo. A roža čudotvorna je tudi v teh za narod in njegovo uvelo kulturno slo težkih časih porodila cvet, ki bo narodu in njegovi politiki lahko še posebej dolgo v čast. A kaj bi prehiteli, ogledimo si stvari, kot so se po vrsti imele dogoditi.

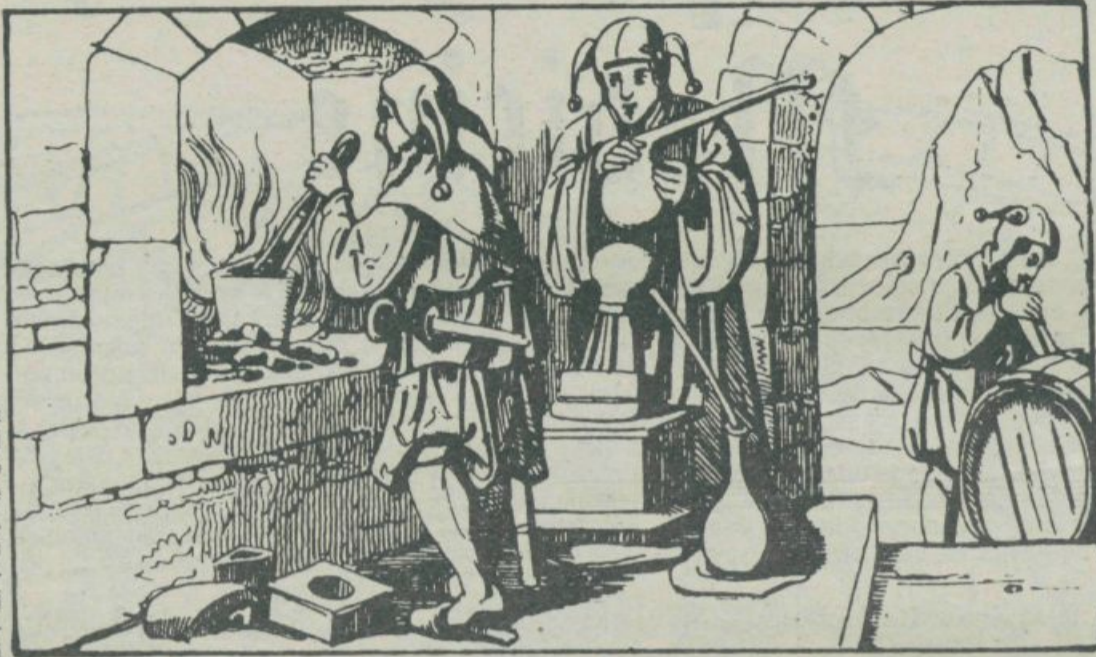
Začelo se je lani v mesecu mladosti, ko se je na slovenski obali odvijalo prvo srečanje EKOLOGIJA BREZ MEJA v organizaciji koprške ekološke skupine in ob soudeležbi Alternativne zelene liste za Trst. Z inflacijo politične rabe že dobrodušni pojmi »odprte meje«, »mednarodnega sodelovanja« in »manjšinske politike« niso dobili novega lošča, temveč novo dimenzijo, ki je formalna politika z obeh strani še do sedaj ni uspela pretipati do obisti in prav to je tisto, kar vznemirja in daje še dodaten šarm že tako vročim temam nenasilja, ekologije, drugačne kulture. Rezultat tega srečanja je bilo tudi odprto pismo, naslovljeno na predsednika obeh republik Francesca Cosiggo in Radovana Vlajkoviča ter na predsednika obeh vlad Bettina Craxija in Milko Planinc. Pismo apelira proti predvidenima gradnjama termoelektrarn brez čistilnih naprav v Plominu in v Milljah, od katerih bi imela prva 300 MW in 340 m visok dimnik, druga pa 1200 MW in 240 metrov visok dimnik. Samo v obalnih občinah je pismo podpisalo 16.000 ljudi, v Kopru pa se je na protestnem zborovanju zbralo nekaj tisoč ljudi. Čeprav je bila to ena izmed največjih petičijskih akcij v zgodovini slovenskega naroda, se je bati, da jo bo zgodovina petičij zaobšla, kajti tov. Alenka Puhar se je že takrat zmrdovala nad njo, češ da je to le prikrit način, prek katerega naša vlada pritiska na italijansko

A kaj bi se pritoževali, ko pa je popolnoma jasno, da vsak podpisani listek ne more v Zgodovino. Ta je rezervirana le za najbolj drzna viteška dejanja, ki brezobzirno razgaljajo krivice in iz vseh topov grmijo proti tiranstvu Oblasti. In kaj ni veliko bolj pogumno in učinkovito, če pisma podpisujejo priznane in razsvetljene glave ter plemenite duše slovenskega naroda in njegove kulture? Mar bi ne bilo moteče, da se podpisani izpod njihovih rok, ki že sami po sebi potrjujejo Resnico, izgubijo med podpisani množice neznanih in neukih, katerim se o vzvišenosti ciljev še sanjati ne utegne? In če proti neki peticiji ne rohnijo niti občinski možje, kaj to ne pomeni, da je to Oblasti v prid in ne v škodo? Naj ima potem kakšen takšen podpisan list papirja to čast, da se uvrsti poleg vseh izbranih petičij tisočletnega intelektualnega boja za svobodo misli?

Kakorkoli že bodi, s tistimi 16.000 podpisi se akcija ni končala in jeseni je Alternativna zelena lista organizirala v Trstu drugo srečanje EKOLOGIJA BREZ MEJA. Srečanja, ki je bila striktno dvojezično, so se udeležili tudi nekateri ekologi iz Ljubljane, čemur je sledil obisk tržaških in koprških ekologov na Zvezi društev za varstvo okolja Slovenije v Ljubljani, kjer je bil med drugim tudi sklenjen dogovor, da ZVOS podpre akcijo, ki se je začela v Kopru in v Trstu. 4. februarja 1986 sta v organizaciji Društva za kracijo še naprej nastopajo proti peticijam vseh vrst. Le kako bo namreč sedaj tov. Se- tino napadati? Politika, ki se je že v tisti akciji izkazala za neuporabno, pa se je v tisti akciji izkazala za neuporabno.

varstvo okolja Ljubljana Maurizio Bekar in dr. Andreas Wehrenfennig, vodji tržaških alternativcev, imela predavanje o ekologiji in razvoju ekološkega gibanja v Italiji. Dr. Wehrenfennig, ki je, kar je seveda treba omeniti, predaval v slovenščini, je s seboj prinesel tudi nespremenjeno pismo in ga dal članom DVOL-a z namenom, da sproži akcijo s podpisi.

Pismo se je tako znašlo tudi med cvetovi in vrhovi slovenske politike in kulture na proslavi slovenskega kulturnega praznika v domu Ivana Cankarja. Ne bomo špekulirali, ali je to zasluga kultiviranega okolja in rahlo privzdignjenega, zanosnega občutka (ki ob tem dnevu, ne glede na vsakodnevne križe in težave zamotanih družbenih razmer, preveča ne samo moze na položajih, ampak malodane vse vesoljno slovenstvo) ali pa so svoje prispevale tudi zdravilnice – neizpodbitno dejstvo je, da je pismo podpisala večina prvakov na čelu s tovarišem Popitom in Šetincem in da je le peščica sledila zgledu Jožeta Smoleta in Mitje Rotovnika, ki sta se modro vzdržala.

Neuk človek bi seveda utegnil pomisliti, da je šlo za veliko napako slovenske politike, in morda bi kakšen pretiran samozoščitno usposobljen občan utegnil celo ugibati, da gre za dobro preiščeno potezo sovražnika, ki je nastavljal zahrbtno zanko, s katero je hotel onemogočiti našim najvišjim predstavnikom, da v boju proti naraščajočim težnjam po formalni meščanski demo-

A samo zdravi razum lahko tako posplošeno razmišlja. Čeprav je vsaka peticija konec koncev le peticija, pa to še ne pomeni, da so vse peticije enake med seboj. Prav zato to, da je nekdo podpisal neko peticijo, še ne pomeni, da se strinja z vsemi peticijami. S svojim podpisom prizna samo to, da ima tudi peticijo za legitimno sredstvo javnega opozarjanja na družbene probleme in da ni vsaka pobuda, ki se pojavi zunaj institucionalnega sistema, s tem že nelegitima. A o vsebini vsake posamezne, konkretne peticije ni tako izrekel še nobene sodbe – niti o tem ne, ali je vsaka peticija legitimna in upravičena. Skratka, nekdo, ki je podpisal neko peticijo, sicer ne more več nastopati proti peticijam nasploh, še vedno pa lahko kritizira vsako peticijo, ne da bi si principa njegovega ravnanja in izjavljanja stala v nasprotju. Torej je treba razumeti vsako peticijo tako glede na njeno vsebino kot tudi na način, kako je do nje prišlo, kar pomeni, da je treba misliti diferencirano, ne pa šablonsko posplošno. Zato so bili podpisi v Cankarjevem domu pomemben prispevek k dvigu slovenske politične kulture.

Seveda pa je nujno odkriti še eno tančico razlikovanja. Če visok politik podpiše peticijo kot posameznik, kot občan, da s tem jasno vedeti, da se ne ima za kralja, čeprav se vsi petolizniki še tako kraljevsko obnašajo do njega. Jasno da vedeti, da obstaja individualni presežek nad njegovo družbeno funkcijo in da tako njegovo dejanje še ni inkarnacija te funkcije, pač pa da lahko stori tudi nekatera javna dejanja kot vsak »navaden« član občanske družbe.

Toda povrnimo se spet nazaj k naši peticiji. Njena usoda s tem, da so jo okrasila pomembna imena, še ni bila končana. V Delu je namreč 13. 2. 86 izšel krajši članek z naslovom BREZ NERESNIC O TE PLOMIN II. Istega dne pa je tudi Dnevnik pod naslovom Zloraba zaupanja poročal s seje SVETA ZA VARSTVO OKOLJA PRI RK SZDL in prav tako trdil, da peticija vsebuje »neresnične vesti«. Sicer pa so ji na omenjeni seji očitali, da ni napisana v primerni in dovolj uglajeni obliki in razpravljali tudi o primernosti peticij za reševanje te občutljive problematike, pri čemer so nekateri člani menili, da se mora reševati predvsem v okviru SZDL (»dakle, u granicama ustava i zakona«). Predsednik sveta dr. Peter Novak je modro razrešil dilemo o tem, ali lahko tudi naši ekologi s protestnimi akcijami nasprotujejo ekološko spornim odločitvam, tako da je opozoril, da je to pravzaprav politično vprašanje, in ker prav sedaj poteka kritična analiza delovanja političnega sistema, bi po njegovem mnenju veljalo z vso stvarjo malce počakati.

Sti, da bo italijanska termocentrala bolj onesnaževala okolje kot naša, ki bo med drugim imela tudi sto metrov višji dimnik? Bog blagoslovi skrb naših narodnih mož za narodni čut in narodovo čast ter njihovo ljubezen do visokih dimnikov, tako značilno za povojno obdobje, a kazalo bi jih malo nesramno opomniti, da naša narodna čast trpi predvsem zato, ker je Jugoslavija poleg Albanije edina dežela, ki ni ratificirala evropske konvencije o zraku.

In kaj je bilo v pismu takega, da je zaslužilo oznake, kot sta »neresnične vesti« in »Zloraba zaupanja?« Nič, le pismo samo je bilo zastarelo, saj je že pred več kot pol leta ugledalo luč sveta.

Medtem pa je hrvaški sabor sprejel sklep, da se termoelektrarna PLOMIN II ne sme graditi brez razžvepljivih naprav. Kot izvemo iz Poleta, je bilo tako dogovorjeno že ob samih načrtih za gradnjo, a se elektrogospodarstvo Hrvaške dogovora ni držalo. Krivda in greh pisma sta torej v tem, da le-to ni napisano v jeziku polizanih diplomatskih fraz, in v tem, ke nikjer ne omenja sklepa hrvaškega sabora

Kakorkoli že, mi bomo od sedaj naprej vse podpise šteli kot podporo sklepu sabora, kot podporo s tem namenom, da se ne bi spet dogodilo, da gospodarski in upravni organi ne bi upoštevali skupščinskih odločitev in svojih zahtev izsiljevali na vse možne načine. Tako se govori, da je vodstvo hrvaškega elektrogospodarstva zagrozilo s kolektivnim odstopom, če bi bilo treba po- eg elektrarne zgraditi še pravo tovarno za razžvepljevanje, v Labinu pa grozijo z demonstracijami delavcev, saj trdijo, da bodo ogrožena delovna mesta v primeru, da Plomina II ne bo. Na zahodu bi se v takih primerih govorilo o grožnji kapitala z investicijsko stavko, o tipičnem kapitalskem načinu izsiljevanja, ki konstituira korporativistično zavest delavcev. Kajpada, pomembna je produkcija per se, ne pa zdravje delavcev, pomembno je prikazati, da ni nobene druge alternative, kajti le tako si management in njegovi politični botri lahko ohranijo kariere. Nasprotno pa moramo mi pozoriti, da bo potrebno še vse kaj drugega azen nedolžnih podpisanih akcij, če hočemo, da bo Plomin II zgrajen po odločitvah sabora in še zlasti, da bodo čistilne naprave jdi obratovale tako, kot morajo.

Primer »odprtega pisma« je ponoven do- az, da se ekološkega boja ne da zreduci- ati zgolj na »varstvo narave«, temveč da je i po svoji naravi tako kulturni kot politični o- Des Illusio

Luce Irigaray: così fan tutti

za katerega predpostavljam, da ve, ljubim.« »One ne vejo, kaj govorijo, to je vsa razlika med njimi in mano.«

(Vsi citati so iz Jacques Lacan: Encore, Le séminaire XX)

Psihoanaliza vodi o ženski seksualnosti diskurz resnice. Diskurz, ki izvaja resnično iz logike resnice: namreč da **ženskost obstaja samo v sklopu modelov in zakonov, ki so jih izdelali moški subjekti**. Ta trditev pa implicira, da realno ne obstajata dva spola, temveč en sam. Ena sama praksa in predstavitev seksualnosti. S svojo zgodovino, svojimi nujnostmi, svojimi nasprotji, svojimi manjkami, svojo/svojimi negativnostmi... katerim je ženski spol podpora.

Ta model – **falični** – vsebuje vrednosti, izdelane v patriarhalni družbi in kulturi, vrednosti, vsebovane v filozofskem sklopu: lastnina, produkcija, red, oblika, enotnost, vidnost... erekcija.

Da ponovimo: psihoanaliza razkriva to zahodnjaško tradicijo delno brez njene vednosti, pa tudi polje, na katerem se pojavlja v svoji resničnosti, to pot seksualni.

Tako po Freudu pod »postati normalna ženska« razumemo, da to ni in ne more biti nič drugega kot vodilo: »zavist zaradi penisa«, to je zavist po prilastitvi organa, ki v kulturi monopolizira vrednost. Ženske ga nimajo in ne ostane jim drugega, kot da ga zavidajo moškimi, in glede na to, da ga ne morejo imeti, iščejo zanj zamenjave. Ženska ne more postati popolna drugače, kot v materinstvu – to je, da rodi otroka – dobi »nadomestek za penis« in da je sreča popolna – otroka s penisom. Po Freudu je popolna realizacija ženskosti v tem, da se reproducira moški spol ob preziranju lastnega spola. Dejansko ženska nikoli ne razreši svojega Ojdipovega kompleksa. Stalno ostane fiksirana na željo po očetu, stalno je podrejena očetu in njegovemu zakonu preko strahu, da bo izgubila njegovo ljubezen: edino stvar, ki bi ji mogoče lahko dala kakšno vrednost.

(Freudove misli o ženski seksualnosti so razložene v *Vrnitev k psihoanalitični teoriji*, strani od 34 do 64, njihova detajlna kritika pa v *Speculum, da lautre femme*, Minuit, 1974.)

Toda resnica resnice o seksualnosti ženske se prikaže z veliko večjo ostrino, ko vzame psihoanaliza kot objekt raziskave **diskurz sam**. Tu se veliko bolj pokaže efektivna razlika med spoloma kot v anatomiji, ki nam lahko le malo rabi kot dokaz-alibi za to razliko. Ta razlika pa je definirana s svojo določenostjo v in po jeziku. Tisto, česar ne smemo pozabiti, je, da zakone že skozi stoletja predpisujejo moški subjekti.

To pa pomeni: »Ni ženske, ki bi ne bila izključena že po naravi stvari, to je po naravi besed, in moramo poudariti, da če je karkoli, nad čemer se lahko trenutno pritožujemo, je to dejansko to, da one enostavno ne vejo, kaj govorijo, to je vsa razlika med njimi in mano.«

Pa si oglejmo tisto, kar je jasno izrečeno: Ženske so v položaju izključenosti. To, nad čemer se lahko pritožujemo... Toda to je njegov diskurz, ki postavlja kot zakon – »to je vsa razlika med njimi in mano«? Kdo neki bi lahko vedel, v čem je ta izključenost in kdo jo po drugi strani vzdržuje? Brez upanja zanje, da bi iz nje izšle. Ta izključenost je **vsebovana v** redu, ki mu nič ne uide: redu njegovega diskurza. Ugovoru, da ta red mogoče ne obsega vsega, je odvrnjeno, da so ravno one »tisto, kar ni Vse«.

Tej vseobjemajoči projektni mašineriji ne more nobena realnost uiti nepoškodovana. Živa. Vsako »telo« je v njej transformira-

no. Samo tako lahko subjekt v njej uživa, potem ko jo je razkosal, oblekel, travestiral in ponižal v svojih fantazmah. Najstarejše pri tem je to, da je iz tega naredil zakon in da gre tako daleč, da ga celo zameša z znanostjo, kateri se ne more upreti nobena realnost. Celotna je že omejena in določena v in po njegovem diskurzu.

»Ne obstaja nobena prediskurzivna realnost. Vsaka realnost je utemeljena in definirana s kakim diskurzom. V tem je pomembnost, ki jo zaznamo, ko vidimo, iz česa je sestavljen analitični diskurz – da ne priznamo tega, kar ima brez dvoma omejen prostor, in da spoznamo, da to, o čemer je govor, popolnoma jasno izrazi glagolnik porivanja. Govor je o porivanju – iz angleškega glagola **to fuck** – in govori se, da to ne funkcionira.«

To ne funkcionira... Pa začnimo z logičnimi imperativi. To, kar je problem v realnosti, najde svoj smisel v logiki, ki je že predhodno predpisala realnost kot tako. Nič ne more pobegniti sklenjenosti tega zakona.

Torej, kako potem definirati ženske, to »realnost«, ki se delno upira diskurzu?

»Seksuirana bit teh žensk, ki niso vse, ne izvira iz telesa, temveč iz logične nujnosti

nih lastnosti. Falična ovira se upira razlastitvi in Drugi bo ostal kot mesto vpisovanja njegovih tvorb.

Toda to, da se znebi telesa, ni za psihoanalitika vedno enostaven korak. Kako ga zmanjšati v logični mašineriji?

Na srečo obstajajo ženske. Dejansko, če seksuirana bit teh žensk – to je »tistih, ki niso Vse« – ne izvira iz telesa – še toliko manj iz njihovih teles – morajo one kljub temu podpirati funkcijo objekta »a«, tega izmeta telesa. Seksuirana bit – ženska – je v in po diskurzu odlagališče izmeta, ki nastaja pri uporabi jezika. Da je to možno, pa žensko telo ne sme imeti organa – organov.

Zato pa niso ženske erogene cone za psihoanalitika niti najmanj zanimive: »To uživanje lahko imenujemo **vaginalno** – v mislih imam zadnji del ustja uterusa in podobne nesramnosti, če že moramo reči.«

Geografija ženskega uživanja je v poslušanju brez vsake vrednosti. Ko ženske govorijo, so brez vrednosti, še posebej, ko skušajo opisati svoje užitke: »one ne vedo, kaj govorijo«, »o tem uživanju ženska nič ne ve«, »kar daje nekaj verjetnosti temu, kar predlagam... to je, odkar se jih prosi, odkar se jih na kolenih prosi – govorim o ženskah

besede. Resnično, logika, koherentnost izvirajo iz dejstva, da obstaja jezik, ki je zunaj telesa, katerega vzburja, na kratko, Drugi se uteleša, če lahko tako rečemo, kot seksuirana bit in ta jih zahteva eno po eno.«

Seksuiranost ženske torej izvira iz logične nujnosti, iz obstoja jezika, ki transcendirata telesno, a – kljub temu – potrebuje za svojo utelesitev, »če lahko tako rečemo«, da si jemlje ženske eno po eno. Torej ženska ne obstaja, temveč obstaja jezik. Ženska ne obstaja, če ne obstaja jezik – jezik – vladajoči gospodar, in ona s svojim obstojem – kot neka vrsta »prediskurzivne realnosti«? – skuša porušiti ta red.

Sicer pa izvira njena želja po »govoreči biti«, ki jo imenujemo moški, iz tega, da namreč ona – ženska – ne obstaja: »Moški išče žensko – to se vam bo zdelo čudno – ker nje ni v diskurzu. Kajti če je resnično to, kar trdim, namreč, da je ženska tisto, kar ni vse, potem je pri njej zmeraj nekaj, kar uide diskurzu.«

Moški jo torej išče, da bi jo uvrstil v diskurz, toda le kot manko, kot prekinitiv.

Ali bo psihoanaliza v svoji največji logični strogosti negativna teologija? Ali, še raje njena negacija? Kajti to, kar predpostavlja kot vzrok, je manko kot tak.

Psihoanaliza izloča in z negativne teologije izsledke o projekcijah: odvzem Bogu vseh njegovih posvetnih lastnosti in vsakrš-

analitikih – da naj nam skušajo to pojasniti, no torej, molčijo! Nič se ne da iz njih izvleči, »naše kolegice, gospe analitiki, nam o ženski seksualnosti ne povejo ... prav nič! To pa je resnično presenetljivo. Z nobene strani niso uspeli razjasniti problema ženske seksualnosti. Za to pa mora biti globlji vzrok, ki izvira iz strukture organa za uživanje.«

Vprašanje, če lahko one v njegovi logiki karkoli izrazijo ali če so v njej razumljene, se niti ne postavi, kajti s tem bi namignili, da mogoče obstaja še kakšna druga logika in da le-ta vznemirja njegovo. To se pravi, da je pod vprašaj postavljeno mojstrstvo.

In da ne bi bilo vse skupaj nič, podeli pravico do uživanja kipu. »Ni vam treba drugega, kot iti v Rim pogledat kip svete Terezije, pa brez dvoma ugotovite, da ona – Terezija – uživa.«

V Rim? Tako daleč? Gledat kip? Svetnice? Ki ga je ustvaril moški? O kakšnem uživanju je govora? O čigavem uživanju? Kajti glede uživanja svete Terezije so verjetno zgovornejši njeni spisi.

Toda kako jih »brati«, če si »moški«? V želji, da bi se poistovetil z damo, raznovrstni uhajajoči vzkliki, ki jih ponavadi prehitro izusti, moškemu preprečijo, da bi prenesel svoj užitek tudi njej.

In... njemu?

Toda ker je zato spolni odnos neizgovorljiv, mu to dovoljuje, da kramlja: »Za govorečo bit je značilno, da med spoloma ne prihaja do spolnega odnosa, in iz tega sledi, da je ta odnos nadomeščen.«

Če pa kljub temu pride do spolnega odnosa, potem je vse do sedaj povedano le izgovor – simptom, s katerim se ogiblje spolnega odnosa. Dobro je to vedeti, če tisto, kar slišimo izgovoriti, ni isto. Zato pa je nujno molčati o uživanju teh žensk – kipov – ki so edine v skladu z logiko njegove želje.

»Kaj naj to pomeni, če ne drugega kot to, da s tem ignoriramo polje, ki kljub vsemu ni prazno. To je polje vseh tistih bitij, ki so določena kot ženske – seveda če imajo kakršnokoli lastnost svoje vrste.«

Le kako bi moglo to »bitje«, ki je po diskurzu izključeno, karkoli »bistvenega« reči?

Problem je torej v tem, da ugotovimo, kakšen je njegov odnos do »telesa« in kako lahko subjekti telesno uživajo. To je problem, ki je zelo kočljiv, ker se v njem skriva nesmisel. »Drugače povedano, govorimo o tem, da je ljubezen nemogoča in da je spolni odnos pogreznjen v nesmisel, kar pa v ničemer ne zmanjšuje našega zanimanja, ki ga moramo imeti za Drugega.«

Primerno je, da previdno nadaljujemo – v postelji: »Vse skupaj je samo droben obem, kot da bi sprejeli predujem ali karkoli že od Drugega – ufi!«

Celo za tako malo? Bolečina? Presenečenje? Raztrganje? Brez dvoma ta razdelitev še ni bila dovolj »utelešena na pomemben način«? Ne dovolj spremenjena v »uživajočo snov«?

»Ali ni ravno to tisto, kar je psihoanalitična izkušnja? – telesna snov, če jo seveda določimo s strani tistega, ki uživa. Brez dvoma je to lastnost živega telesa, toda ne vemo, kaj biti živ pomeni drugega, če ne ravno tega, da se pri tem uživa. Užitek pa je v tem, da se utelesi na pomemben način. To pa seveda kot **partes extra partes** implicira tudi neko snov od drugega. Ali kakor to odlično poudari takšen kantovec, kot je markiz de Sade: ne da se uživati drugače kot z delom telesa Drugega, kajti nikoli se še ni zgodilo, da bi kakšno telo tako obdalo telo Drugega, da bi ga v celoti sprejelo vase in požrlo. »Torej govorimo o užitku telesa, telesa, ki ga simbolizira Drugi, in ki vsebuje nekaj takega, s čimer lahko ustvari uživajočo snov.«

»Uf...« – tudi z druge strani. Kako je treba pristopiti, da se ustvari ta transformacija? Kako in kolikokrat se je treba pustiti razdeliti na »dele« – »razsekane«, »raztolčene«... da postane dovolj pomemben? Dovolj stvaren? In vse to brez lastne vednosti. S težavo enega skušiš...

Toda »osnovna lastnost uživanja je to, da telo enega uživa z delom telesa Drugega. Ta del tudi sam uživa – kar Drugi bolj ali manj blagohotno sprejema – toda dejstvo je, da ob tem ne more ostati neprizadet.«

To je dejstvo. To bolj ali manj blagohotno sprejema. Toda v tem – on – ne vidi problema. Njega zanima le iztisnitev viška uživanja iz telesa.

Višek uživanja? Višek vrednosti? Ta nagrada radosti spoznavanja nas ne sme zapeljati – če je le mogoče – da bi pozabili na čas, ki je potreben za razumevanje. Če preskočite ta čas, mu s svojo nevednostjo omogočite višek uživanja v (njegovi) logiki. Torej manko uživanja, če ne njegove vednosti. Pri tem pa on – kljub temu – bolj uživa kot vi. Se pustite prehitro zapeljati, se pustite prehitro zadovoljiti, ste soudeleženi v višku vrednosti, ki jo potegne njegova beseda iz vašega branečega se telesa?

Višek uživanja pa se seveda tiče telesa – Drugega. Kajti subjekt viška uživanja je tisti, ki ga povzroča kot govorečo bitje.

Torej ni govor o tvojem telesu, »draga ženska«, temveč o tistem, katerega podpira pri funkcioniranju jezika, ki ga ne razumeš. Zato pa je razumljivo, da ženska ne ve, kaj se z njo dogaja...

To se da razložiti: »Od tod izvira moja izjava, da jim je pripisovanje nezavednega dejanja neverjetne milosti. Tisti, ki ve, da tisti, ki vejo, so subjekti. Toda končno kljub vsemu tudi oni ne vejo vsega. Kajti s stališča tistega, ki ni Vse, je tisti, ki ne razume, lahko edino Drugi. Edino Drugi določa tistega, ki ni Vse, s tem, ko je del tistega – ki ne ve vsega v tistem, ki ni Vse. Trenutno bi bilo udobno, da bi ga razglasili kot odgovornega za tisto, k čemur najbolj izrazito vodi analiza, a česar nihče ne opazi, kajti libido je lastnost moškega, draga ženska, in samo s tega – moškega – stališča je lahko ona Vse in ima lahko nezavedno.

To pomeni: ženska ima samo tisto nezavedno, ki ji ga da moški. S tem je mojstrstvo zelo jasno priznано, a žal tega skoraj nihče ne opazi. Zadovoljiti žensko, psihoanalizirati jo, je torej za moškega to, da si prilasti nezavedno, ki ji ga je posodil. Ona pa mu to kljub temu plačuje še in še ... s telesom.

S tem ustvarja neznošen dolg, ki se ga on skuša znebiti s tem, da si domišlja, da mu ona skuša odvzeti tisti del njegovega telesa, ki ga on najbolj ceni. To pa je časovni logični skok, kajti če ona karkoli hoče, hoče to med funkcioniranjem nezavednega, katerega ji je »pripisal«. Torej ona hoče tisto, kar ji je on pripisal kot hotenje. Če pozabi ta trenutek odločitve lastnosti – njegovih lastnosti – tvega s tem, da izgubi uživanje. Toda ali si ravno s tem ne zagotovi ponovitve svoje želje?

»Toda kaj ima od tega?« Kdo? »Namen tega je, da omogoča govorečim bitjem (tu mislim moške), da lahko govorijo, drugače povedano – ne vem, če ste opazili v psihoanalitični teoriji – da obstaja ženska le kot mati.«

Kot matrica – nezavedno – moškega jezika ima lahko do »svojega« nezavednega le odnos, ki je označen kot nezmanjšana razlastitev. V odsotnosti, ekstaza ... tišina. Ek-sistenca od tu ali od tam brez vsakega subjekta.

Kako ženski po vsem tem vznurjenju uspe vrniti se v moško družbo? V tem užitku, da je tisto, ki ni vse, v dejstvu, da je kot subjekt nekako odsotna, najde ženska mašilo – svojega bodočega otroka – za ta svoj »a«.

No ja... In še... Brez otroka, tudi brez očeta? Po tem zakonu ni potešitve ženskih želja? Ni možne rešitve tega problema v materinski reproduktivni funkciji s trdno zapolnitvijo telesa – mašilom razpoke v odsotnosti spolnih odnosov. In brezno, s katerim nejasno ogroža vsako socialno konstrukcijo: simbolično ali imaginarno. Čemu? Komu služijo ta mašila za »a«?

V vsakem primeru je ženska lahko vse, samo da ni »subjekt«, to pomeni, da bi lahko s svojo besedo, svojimi željami, **svojim uživanjem** razrušila funkcioniranje jezika, ki ustvarja zakone. O redu moči nameščanja.

Dopuščen ji bo celo odnos, ki je dovoljen samo »Bogu«, če ga le ona sprejme vase. Namreč: falično gibanje. S tem, ko je odsotna kot »subjekt«, tem dopuščena in tudi jamči mojstrstvo. To je seveda tvegano dejanje... ker bi lahko odkrila v tem vzrok njihovega vzroka – uživanje »tiste«, ki ne obstaja in ničesar ne označuje? »Tiste, ki bi jo nekega dne lahko razumeli kot njegovo projekcijo v to »bitje« otroka – ki ga ona zanj predstavlja – v njegovem odnosu do nihilizma.

Kajti subjekti ne vejo vsega. In vzročno gledano bi se lahko pustili preseči, ker pretirano poudarjajo podpiranje Drugega. Dolgčas – to so oni in iz tega vedno delajo zakon, ki ga brez omahovanja in s trdo roko uporabijo v danem primeru.

Torej za ženske ne more biti zakona, po katerem bi lahko uživale. Kot tudi ne diskurza. Vzrok, posledica, zaključek... zakon in diskurz tvorijo sistem. In če po njegovem ženske ne morejo o svojem uživanju ničesar povedati niti vedeti, to pomeni, da se ne morejo umestiti v jezik in biti po jeziku, ki naj bi bil nekako tudi njihov. Ali... njegov?

Za ženske je, seveda še zmeraj po njegovem, njihovo uživanje neredicirajoče anarhično in a-teleološko. Imperativ, ki jim je nasilno vsiljen od zunaj, je »uživaj brez zakona«. To pa po psihoanalitični znanosti pomeni, uživaj brez želje. Slučajno, naključno, nenadno – nastopi kot »dodatek« k bistvenemu to tuje stanje njihovega »telesa«, ki ga žensko imenujejo uživanje. O katerem ničesar ne vejo in zato tudi ne morejo

dejansko uživati v njem. Toda le kako bi ženske presegale moške v njihovem faličnem redu? Z neke vrste »preskusom« preizkušnega. Toda kdo jim bo pri tem »pomagal«, resnično »pomagal«?

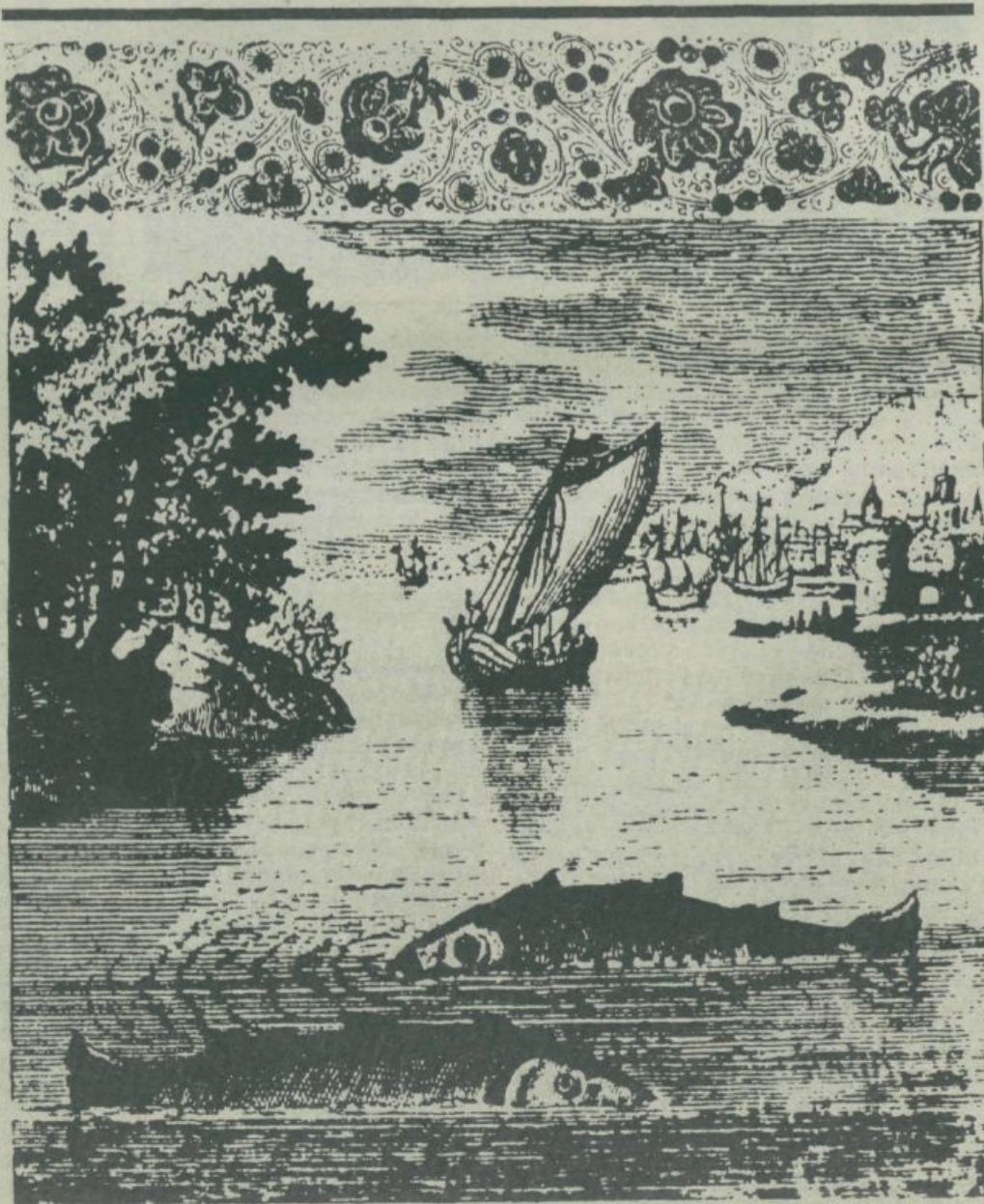
A kljub vsemu to ni samo po naključju: ženske ne morejo trditi, da je vse to le dokaz za obstoj odnosa med dušo in telesom. Kot simptom obstoja »substancne sestavljenosti«, nekakšne »substancne zveze med telesom in dušo«, kateri zagotavlja funkcioniranje »uživajoča snov«?

Ker nihče razumen ni zmožen sam izpeljati tega dokaza, ga prepustimo tistim, ki ga čutijo. In ravno takšno: žensko uživanje. Nežensko. O telesu-snovi označeni z njihovim označevalcem in podpori njihovih duš-fantazem, o mestu vpisa njihove potrditve kot govorečih subjektov in projekciji »objekta« njihovih želja. Razcep in hlinjenje med tema dvema je prenešeno na njeno telo, kar ji omogoča, da – kljub temu – uživa, vendar pa je, oziroma verjamejo, da je »frigidna«. Uživanje brez uživanja: tresljaj izmeta telesa – »tihe« snovi, ki jo v intervalih stresa s premori, toda o tem ona nič ne ve. Torej nič »povedati« o tem uživanju pomeni isto, kot da ne uživa. S tem pa jih podpira v dvojni funkciji: kot nemogoče in prepovedano.

Če torej – še zmeraj – obstaja žensko uživanje, je to zgolj zato, ker je moškim potrebno, da se ohranja njihova vrsta. To uživanje je za moške tudi **koristno**, ker jim lajša neznošnost njihovega sveta govorečih bitij v tem za njihovo dušo tujem svetu: namišljenem. In kljub temu imajo ženske zanimive lastnosti – namreč namišljene – da so »potrpežljive in pogumne«. Toda na srečo jih varujejo pred vstopom v ta namišljeni svet. Namreč ženske nimajo duše: one so le jamstvo za obstoj moških duš.

Toda razume se, da ni dovolj, da je ženska duša zunaj moškega sistema, ampak je potrebno, da najde svojo nadomestilo v »telesu« govorečega subjekta. **Nujno** je, da pride do spojitve »duše« – namišljene – in telesa – prepisanega v jezik – s pomočjo njihovih »instrumentov«: v ženskem uživanju.

Vzrok vsaj tej hoji okoli vrele kaše je v tem, da je moškim moč doseči to spiritualistično ljubezensko spojitve samo v perverznosti. To pa vsaj na videz deluje bolj pekleno kot molitev k najvišjemu Bitju. Ostan nam še, da ugotovimo, v čem to moškega radikalno zavira. Še več, ali ne hlini s tem svoje različnosti? Perverznost se znova vmešava.

Toda oni trdijo, da one ne morejo ničesar povedati o svojem uživanju. To pa je priznanje omejenosti njihovega znanja. Kajti: »če si moški, potem opaziš pri partnerju tisto, s čimer se sam podpiraš, tisto, s čimer se sam narcistično podpiraš.«

Torej: ali ne izvira to neizrazljivo ekstatično uživanje moških od najvišjega Bitja, ki ga le-ti narcistično potrebujejo in ki se končno razkriva pred njihovim znanjem? Ali nima – za njih – funkcije Boga? Ženskam pa ostaja naloga, da so dovolj diskretne in da jih ne motijo v logiki njihovih želja. Kajti Bog mora obstajati, ker omogoča subjektom, da govorijo, da se govori. Toda »On« nima »Njemu« temu (tem) subjektu (subjektom) kaj povedati. Moškim o postavljanju zakonov in predvsem o podrejanju le-teh njihovi etiki.

Spolno uživanje je torej skrito v telu Drugega. To uživanje je »ustvarjeno« iz tistega, kar Drugemu delno uhaja iz diskurza.

To diskurzivno krizo nadomesti faličnost: ki jo podpira Drugi, ki jo hrani Drugi, ki jo moški želi od Drugega, vendar se nikoli ne sklicuje Nanj kot takega. Palica, vrez, namišljeno odrezanje, dobra urejenost označenega, red, zakon upravljajo uživanje telesa Drugega. Od tod njihova podrejenost naštevanju: en(a) po en(a).

Ženske bodo osvojene, preskušene, ena po ena, da se moški izogne nesmislu. Tistemu, ki ni vse (ženski) v izgovorljivem diskurzu, ustreza potreba, da je vsaj hipotetično ves posedovan, in s tem moški podpirajo manko tistega, česar se ne da povedati, in obenem popolnoma razpolagajo s to – zadnje rojeno – snovjo, ki jo imenujejo uživajoča. Manko telesa Drugega v diskurzu se pretvori v intervale med njimi vsemi (ženskami). Ek-staza Drugega v odnosu do izgovorljivega jezika – ki seveda mora obstajati kot vzrok za ponovno uživanje – se ublaži, se meri, se mojstri v naštevanju žensk.

Toda ta manko, to odprtino, to luknjo, ta prepad – v funkcioniranju diskurza – bi moški hoteli prekriti tudi z neko drugo snovjo – razsežnostjo, ki je podrejena raziskovanju moderne znanosti. »Slavna razsežna snov Drugega, (miselni) komplement Drugega, ki se ga ne da kar tako otresti, kajti to je moderen prostor, snov čistega prostora, kot tudi pravimo, čisti duh, torej ne moremo reči, da ni obetajoč.«

Položaj Drugega, telo Drugega, se torej pravopisno vpiše v topo-logijo. V skoraj popolnem zlitju diskurza in domišljije se izgubi iz resničnosti pravopisa prostora izvirajoča možnost spolnega odnosa.

Ali je s prestavitvijo poudarka na prostor moški morda dopustil drugemu (ženski) možnost uživanja? Vendar ker hoče iz tega narediti znanost, jo privede nazaj v logiko subjekta. Da jo povrne k istemu. Da reducirajo drugo na Drugega kot Enakega. Kar bi lahko razložili kot podreditev realnosti imaginarnemu govorečemu subjektu.

Toda ali se ne uživa najbolj zanesljivo, ko se govori o ljubezni? Če po pravici rečemo, le v čem bi lahko bolj uživali?

»Govorjenje o ljubezni je dejansko edina vsebina psihoanalitičnega diskurza. In kako bi ne začutili, da je vse, kar lahko izrečemo po odkritju znanstvenega diskurza, čisto in enostavno izgubljanje časa? To, kar analitičen diskurz prinaša – in to je tudi verjetno razlog njegovega nastanka na določeni točki znanstvenega diskurza – je to, da je govorenje o ljubezni tudi samo zase užitek.«

O tisti ljubezni, katere se držijo psihoanalitiki? Ti, ki vejo – vsaj tisti, ki so zmožni spoznati – da ni spolnih odnosov in da je tisto, kar jih že stoletja nadomešča – in na kar se nanaša vsa zgodovina filozofije – ljubezen. Ta pa je učinek jezika in tisti, ki vejo, so lahko direktno povezani z vzrokom. Vzrok je torej vedno...

In ta homoseksualna zabava se ne misli izčrpati. Kajti »ne obstaja«, ker »ni mogoč spolni odnos. V tem je prednost psihoanalitičnega diskurza in s tem ta tudi določa pravila vseh drugih diskurzov.«

Da ne obstaja spolni odnos kot tak, da ni možen – ne ostane nam nič drugega, kot da potrdimo te izjave. To pomeni, da diskurz resnice, diskurz »de-monstracije«, ne more ujeti spolnega odnosa v dobro urejenost svoje logike. Ali izjave, da ni možen spolni odnos, da ni moč izstopiti iz tega logosa in da je ta potopljen v edini diskurz spoznavanja, niso pretvarjanje?

Ali ne sledi odtod nezgodovinskost privilegija zgodovine – (pri)kazljivosti, predmetnosti, izoblikovanosti? Ali ostaja psihoanaliza ujeta v diskurz resnice? Govoreč o ljubezni, kot se je to vedno delalo? Z malo več znanosti? O instrumentu, s katerim uživa? Tako zvezanim samo z dejanjem besede? To je najzanesljivejši način za vzdrževanje faličnega reda. Ta pa je seveda delno povezan z redom resnice.

Za ženske je to problem. Zanje, ki tako malo vejo. O vsem, kar se tiče njihovega spola. Ki – njim – nič ne pove. Kajti one lahko karkoli izjavijo le s pomočjo uživanja »telesca« – Drugega. Toda moški niti tega ne razumejo, ker oni uživajo z organom – falično oviro.

Ženskam pripada uživanje »telesca«, moškim pa uživanje »organa«. Odnos med spoloma se torej odvija v notranjosti Istega. Toda ena palica – ali dve? – jo razdeli na dve – ali tri –: ki se lahko združijo samo še med funkcioniranjem diskurza. Resnica zavesti, resnica »subjekta« nezavednega, resnica tišine telesa Drugega.

Gre za spolni odnos med tistim, kar se lahko, in tistim, kar se ne more izreči o nezavednem. Razlika med spoloma, ki nastopa med njunim obstojem v in po jeziku, se najlaže uresniči med analitično seanso. Ta se nikjer drugje ne more uresničiti. Zaradi razdelitve, razdelitve spolov med odnosom: po palici.

Palici, za katero se hlina, da je od drugega. Da je ponovno na istem. Ker subjekt ne more uživati pri tem kot tak. Da vedno pogrša drugega. Ali ni to najboljša zagotovilo za obstoj drugega? Drugega kot Istega.

Ali nas ne vodi takšna definicija spolov ponovno k tradicionalni delitvi na razumno in čutno? Ali nam pisava z veliko začetnico rie označuje njegove podrejenosti razumnemu redu? Seveda takrat, ko je prostor pisava oblik. To, kar se nikoli ne sme enostavno vedeti.

Drugi bi bil podrejen vpisu, ne da bi o tem karkoli vedel. Kot že pri Platonu? »Posoda« sprejema znake od vseh in razume vse – razen sebe – in ne da bi kadarkoli – v resnici – vzpostavila odnos do razumnega. Posoda lahko vse reproducira, »oponaša« vse, razen sebe – matrice oponašanja. Posoda je tako na neki način vse – kajti sprejema vse – ne da bi sama karkoli o tem vedela in ne da bi se zavedala sebe. In njena funkcija v jeziku in na splošno v označevalcu, ji je nedosegljiva, ker je temu še zmeraj potrebna kot (čutna) podpora. Kar pa meče čudno luč na njeno eksistenco, je da ek-sistira v odnosih z vsemi oblikami »subjekta«, a ne obstaja kot sama po sebi.

Odnos do Drugega o (po) (v) preko... Drugega ni možen: »Ne obstaja Drugi Drugega.« To bi lahko razumeli, kot da ne obstaja meta jezik, v katerem bi Drugi že s svojo ek-sistenco pogojeval možnosti obstoja ene(ga) drugega. Kajti, če bi obstajal drugi – brez tega skoka, prisilno ekstatičnega, brez velike začetnice – bi bil s tem celoten avtoerotični, avtocentrični, avtorefleksivni red... subjekta ali »subjekta« vržen v nered in zmedo. Nezmožnost »avtoerotike« Drugega s sabo – druge s seboj? – bi bila pogoj za možnost nastanka želja pri vsakem subjektu. Drugi služi kot matrica njegovim označevalcem in odtod tudi izvirajo njegove želje. Drugi služi tudi za določitev vrednosti teh (njegovih instrumentov za povrnitev k sebi od tistega, ki ga tako določa. Toda uživanje organa kot takega končno preseka to, k čemer Drugi teži. Organ kot tak, formalen, aktiven, si Drug izbere za cilj in s tem prepreči svojo kopolucijo s »čutno snovjo-materijo«. Privilegij tehnične zmožnosti ustvarja iz falusa oviro za spolni odnos.

Zato pa je edini želeni odnos odnos do matere: od »telesca« matrice – hranilke označevalcev. Anatomija vsaj ne ovira prerazdelitve spolnih vlog... Skoraj do tod: kot ne obstaja ženska, ki bi lahko zadovoljila moške želje, tako moški tudi žensko definira le s tem, kar mu ta podpira v diskurzu in predvsem v njegovem manku, »v užitku, da je tisto, ki ni vse, o dejstvu, da je kot subjekt nekako odsotna, najde ženska mašilo – svojega bodočega otroka – za ta svoj »a.«

Ta citat je potrebno večkrat skrbno prebrati, kajti z njim je ponovno vpeljana anatomija kot način nujne ustvaritve otroka. Ta postulat je veliko bolj metafizičen kot znanstven v primerjavi s Freudovo teorijo.

In ženska ne obstaja, kajti: »diskurz, ki vam lahko to pokaže, je analitični diskurz, namreč, da je ženska lahko le quoad matrem. Ženska vstopi v spolni odnos le v funkciji matere.«

In da je ženska »lahko le quoad matrem«, je vpisano v celotno filozofsko tradicijo. To je tudi eden izmed pogojev njenega obstoja. Tudi ena izmed njenih temeljnih nujnosti: kajti produkcija logosa skuša odzvzeti zemlji-materi-naravi-(re)producentki njeno moč, in sicer z odvzemom zmožnosti začetka v monopolu izvora.

Psihoanalitična teorija torej razkriva resnico o stanju ženske spolnosti in o spolnem odnosu. Toda tu obstane. Braneč se, da bi razložila zgodovinsko determiniranost svojega diskurza – »ta stvar, ki jo z dobrim razlogom sovražim in ki se ji pravi Zgodovina«. Iz do danes ekskluzivno moške seksualnosti uporabe teh zakonitosti implicitno sledi zaprtost ženske v falocentrizem, iz katerega skuša psihoanaliza ustvariti univerzalno in večno vrednost.

Torej ostaja užitek govorjenja o ljubezni. Užitek, ki ga je že in znova spoznala antična duša. Iz katerega skuša ustvariti psihoanalitična teorija znanost. Za višek uživanja? Toda ob čem? Koga? In med kom?

Nesramna ugotovitev uživanja ni nikoli v odnosu. Če ta ne vodi k istemu. Narcistično uživanje, ki ga mojster, misleč, da je edinstven, zameša z uživanjem Enega.

Kako pa je potem mogoče imeti ljubezen ali uživanje drugega? Če ne z govorjenjem. Obkrožajoč brezno negativne teologije, se ritualizira v stilu – dvorne ljubezni? Dotikajoč se Drugega kot svoje limite, ki si jo prilajša v figurah, gravurah, označevalcih, v ljubezenskih pismih. Prilajščujoč si, okraščujoč, pogrezajoč se v, vzklikajoč Drugemu, da se govori: da se to govori o ljubezni. Ko v diskurzu govorimo o Drugem, govorimo o ljubezni.

Kot rečeno: »Dvorna ljubezen se je pojavila, ko je padla homoseksualna zabava v največjo dekadenco za časa te nemogoče more, imenovane fevdalnost. Na tem nivoju politične degeneriranosti je moralo postati jasno, da je bilo na ženski strani nekaj, kar nikakor ni več šlo.«

Trenutno je fevd diskurz. »Nemogoča mora, imenovana fevdalnost« ni prenehala poskušati uveljaviti svoj red. Še podvojila je subtilnost namena in načinov prilastitve s pomočjo (re)definiranja območij in obkrožanja trenutnih posestnikov – gospodov in vazalov.

Psihoanalitični diskurz ima v tem, »ko določa dejanske zakonitosti vseh ostalih diskurzov«, možnost, da vse prevlada. Plažeč se pod ograjami, preorjajoč polja, prevrednoti njihove zakonitosti po drugem redu – redu nezavednega – in s tem razširi svojo prevlado nad in pod vsemi drugimi.

Ob vsej tej moči pa včasih ta diskurz pozablja, da jo je pridobil za ceno odpovedi določenemu modelu mojstrstva in zaslužnjevanja. Ali tako ali celo bolj kot vsi drugi, ki jih reproducira brez uporabe njihove logike na spolne odnose, ohranja zaslužnjevanje ženske? Ženske, katere mesto bi bilo lahko le v sklopu diskurzivnega funkcioniranja, ženske, tega nezavednega, podrejena neizprosni tišini nepremakljive realnosti.

Od tu dalje pa ni več potrebno, da bi mu ona dvorila, ker se ritual dvorne ljubezni lahko vodi v enem in edinem jeziku. En stil zadošča za to, da mankom v izgovorjenem, tistim, ki v diskurzu niso vse, svetosti Drugega, v resnici izgovorjenega, dvori in jim zbujajo pozornost. S koketerijami, zapeljevanji, intrigami, ugankami in tudi... s prezgodnjimi vzkliki, ki jih bolj ali manj zadrži njihov prehod skozi jezik – poudarjajoč trenutek identifikacije z uživanjem dame. »Dejansko je to rafiniran način nadomeščanja v odsotnosti spolnih odnosov, ko se hlina, da so one tiste, ki jih ovirajo.«

»Dvorna ljubezen je za moškega, katere-mu je dama v največji servilnosti podrejena, edini način, s katerim se izvleče iz odsotnosti spolnih odnosov.«

Ti odnosi nikoli niso možni, kot trdi psihoanalitik, in je zato potrebno, da ustvarjamo vedno bolj »elegantne« postopke za nadomestitev le-teh. Problem je v tem, da skušajo iz te nezmožnosti ustvariti zakon in mu še naprej podrežati ženske.

Zveza pravičnih zahteva

Finit hja et diano: ludo diano e pice...
undū hikos' quāf' dūc' hūcēpti hū' opū rō
pōstulā: i facitas datur' ē: hāc nāp' exūbā
mōm' adūlū quōs dēfēndā ē bī mūlūm
Quōr' nū mū' cōcepto iūcētū erūtō anēs i
cū hūc' sōns pōtēt' mū' uō i cū rāns cūctel'
mōr' uōr' oduō: cūq' mōrūfēlīs bīfūp' rēfē'
hūc' d' nō' mō'...

A) DRUŽBENA LASTNINA

na izmed značilnih zablod našega socialno ekonomskega sistema je razumevanje zgodovinskega smisla samoupravljanja v tem, da nastane takšna oblika proizvodnih odnosov, temelječih na družbeni lastnini proizvodnih sredstev, v kateri obstaja oziroma mora čedalje bolj prevladovati na delu temelječe prisvajanje kot edini način prisvajanja. Pravzaprav gre za poskus ukinitja oziroma zanikanja primata produkcije nad ostalimi fazami gospodarskega procesa, saj naj bi proizvodni odnosi temeljili na neki (v našem primeru družbeni) obliki lastnine produkcijskih sredstev. Pri tem ne gre zgolj za napačno navajanje in tolmačenje Marxove misli, da so lastninski odnosi le pravni (pravilno prevedeno: pravniški – juristicer!) izraz za obstoječe proizvodne odnose, pač pa tudi za vprašanje, kako lahko forma opredeljuje, določa in spreminja vsebino. Posledica takšne zablode je naziranje, da smo s podružbljenjem produkcijskih sredstev tudi dejansko uvedli družbeno lastnino in zagotovili njej primerne produkcijske odnose. To naziranje torej ne dokazuje obstoja socialističnih proizvodnih odnosov v sferi produkcije, temveč v značaju razdelitve.

Razen determiniranja produkcijskih odnosov s formalno razglašeno družbeno lastnino produkcijskih sredstev pa nam socekonomisti skušajo podtakniti tudi idejo, da delavec hkrati dela in opravlja iste funkcije, kot jih v kapitalistični družbi opravlja kapitalist, in pri tem pozabljajo, da so nosilci družbene oblike lastnine produkcijskih sredstev hkrati in nerazdvojno tudi zasebni lastniki svoje delovne zmožnosti, zato se obnašajo na lastniški način. Ne glede na druge ljudi in druge enote družbene lastnine, zasledujejo predvsem svoje praviloma kratkoročne koristi. Zato je delavec zainteresiran, da čim večji delež čistega dohodka nameni za osebne dohodke in skupno porabo, se pravi, za reprodukcijo delovne sile, toliko manj pa mu je mar za izboljševanje in razširjanje materialne baze dela, za akumulacijo, za reprodukcijo družbenega kapitala. Ker ni moč verjeti, da bi se delavci iz kakršnihkoli razlogov prostovoljno odrekli večji osebni porabi, je potrebno razmerje med reprodukcijo delovne sile in reprodukcijo družbenega kapitala zakonsko regulirati.

V tem smislu je potrebno razumeti tudi stališča in predloge, zajete v dokumentih 24. seje CK ZKJ, na kateri so razpravljali o bistvenem vprašanju socialističnih proizvodnih odnosov – o uresničevanju ustavne položaja delavca pri odločanju glede dohodka in o sredstvih družbene reprodukcije ter razpolaganju z njimi. Treba jih je razumeti kot poskus, da bi se utrdila normativna prevlada dogovorjene ekonomije s samoupravnim sporazumevanjem kot načinom zavestnega obvladovanja družbenega procesa reprodukcije.

B) ZA PRAVIČNO DELO PRAVILNO PLAČILO

Razlog za pripravo novih predlogov o načinu delitve sredstev za osebne dohodke, katerih sestavljenci nam mimogrede zagotavljajo tudi rešitev najgloblje povojne krize jugoslovanskega gospodarstva v eni sami potezi, je vedno večje, vse težje obvladljivo, nezadovoljstvo med delavskim razredom, kar posredno prizna tudi sam predlog, češ da so delavci poudarjali, da ni več mogoče prenašati stanja, v katerem so najslabše ovrednoteni delo in dosežki delavcev v združenem delu. Da predlogi imajo magično moč učinkovitega zdravlila za takojšnjo rešitev kriznega položaja, nam zagotavlja tudi dejstvo, da izhajajo ravno iz programa ZKJ in ustave SFRJ, iz zakona o združenem delu in dolgoročnega programa ekonomske stabilizacije.

Za pravično delo pravično plačilo

Kot je zapisano v dokumentih 24. seje CK ZKJ, naj bi bil pglavtni problem današnjega časa ta, da se z ustavo opredeljeni proizvodni in delitveni odnosi, ustavne pravice, dolžnosti in odgovornosti delavcev pri razpolaganju s sredstvi razširjene produkcije še vedno pomanjkljivo uresničujejo. Pri odločanju o akumulaciji in razširjeni reprodukciji naj bi imele prevladujočo vlogo poslovodne strukture v delovnih organizacijah, v poslovnih bankah in strukture zunaj združenega dela, v političnih in upravnih organih, kar naj bi povzročalo, da delavec še vedno ne razpolaga s pogoji in rezultati svojega dela. Krivi pa naj bi bili menda kar vsi, ker nismo dosledno uresničevali ustavnih opredelitev, bistva zakona o združenem delu in dolgoročnega programa ekonomske stabilizacije.

Prvi del osebne dohodka naj bi bil določen s samoupravnim dogovarjanjem v višini, ki naj bi zagotavljala gmotno in socialno varnost delavca v skladu z rezultati nje-

C) POMISLEKI C1) EKONOMSKE ZAKONITOSTI

Čeprav gradivo operira z izrazi, kot so npr. ekonomske zakonitosti, realne (?) ekonomske kategorije, realni (?) ekonomski dejavniki, pa le-ti niso nikjer opredeljeni, temveč visijo nekje v zraku kot nekakšna zvezda vodnica. Očitno je, da politokracija ne razume delovanja ekonomskih zakonitosti, ker te izvirajo iz zasebne oblike lastnine delovne sile, ki je naraven, objektivni pojav, katerega ne moremo niti spreminjati niti ukiniti. Ravno tako uveljavljanje ekonomskih zakonitosti ne more biti ekvivalentno uresničevanju ustavnih določil, kajti ustava ni zbirka ekonomskih zakonov.

C3) DOGOVORNA EKONOMIJA

S samoupravnim sporazumom, družbenim dogovorom oziroma zakonom naj bi določili podlago za oblikovanje dela osebne dohodka iz tekočega dela, zlasti njegovo spodno mejo, za polni delovni čas in normalni delovni učinek delavca. Prvi del osebne dohodka naj bi ustrezal potrebam normalnega reproduciranja delovne sposobnosti delavca. Pod plaščem nadaljnjega razvoja ekonomskega sistema socialističnega samoupravljanja se skriva neznanstveni voluntarizem, subjektivno vpletanje in administriranje, ki samoupravljanje v resnici odpravlja. Hkrati je to še eden izmed poskusov utrjevanja centralnoadministrativnega načina odločanja, kajti stroški reproduciranja delovne sile niso kategorija, katero bi bilo moč izračunati za vsakega posameznega delavca. Reprodukcijski stroški delovne

govega dela, izraženimi v količini in kakovosti izdelkov ali storitev, na posamezne delavce pa naj bi se razporejal po njihovem osebnem prispevku na podlagi realnih delovnih učinkov in prispevkov k povečanju dohodka po načelu delitve po delu in rezultatih dela ter po načelu vzajemnosti in solidarnosti.

Drugi del osebne dohodka naj bi se izplačal na podlagi gospodarskih rezultatov in delavčevega osebne deleža pri povečanju dohodka v primeru uspešnega gospodarjenja z družbenimi sredstvi.

Nov način delitve sredstev za osebne dohodke naj bi postal ekonomski temelj za krepitev motiviranosti delavcev in ekonomske prisile za bolj storilno in ustvarjalno delo in smotrnejše izrabljanje podružbljenega minulega dela, ustvaril naj bi možnosti za izkoreninjenje inflacije in izpeljevanje ekonomskih meril in realnih odnosov, postal naj bi podlaga za hitrejše spreminjanje proizvodne strukture, naraščanje delovne storilnosti, zviševanje tehnološke ravni, znanstveni razvoj in tehnični napredek.

C2) DELITEV PO DELU

Predloženi način naj bi omogočil pridobivanje osebnih dohodkov po rezultatih dela in delovnem prispevku, pri čemer naj bi bilo potrebno meriti in ugotavljati tako individualne rezultate dela vsakega delavca kot tudi njegov osebni delovni prispevek. S tem se spet spuščamo v teoretsko dokaj sumljive vode, kajti načelo razdelitve po delu smo prevzeli iz Marxovega orisa prve faze komunistične družbe v Kritiki gothskega programa, se pravi, iz zamišljene družbe, v kateri prevladuje naturalna produkcija. Tako smo neblagovno, nelastniško načelo razdelitve po delu iz naturalne produkcije, kjer abstraktno delo ne predstavlja substance vrednosti, prenesli na lastninsko obliko razdelitve proizvodov v vrednostni obliki socialistične blagovne produkcije. Tako bi se (kot v naturalni produkciji) delovna sila menjavala za svoj osebni delovni prispevek, za svojo uporabno vrednost. Zakon vrednosti bi veljal za vse blago, le za delovno silo bi ga odpravili.

sile so makroekonomska kategorija, s katero je moč analizirati globalne političnoekonomske procese, niso po mikroekonomska kategorija in so zato neprimerni za obračunavanje osebnih dohodkov posameznih delavcev. Tudi ni jasno, kaj vse zajemajo potrebe normalnega reproduciranja delovne sposobnosti delavca: ali bomo mednje šteli le eksistenčne stroške za enostavno in razširjeno reprodukcijo delovne sile ali pa morda tudi družbene stroške, ki so odvisni od dosežene razvojne stopnje in na njej temelječih socialnekonomskega odnosov.

C4) SISTEM ENAKIH ŽELODCEV

Prvi del osebne dohodka naj bi zagotavljal kritje reprodukcijskih stroškov delovne sile, materialno in socialno varnost de-

lavca ne glede na ekonomsko uspešnost ekonomskega subjekta. Takšno stanje bi povzročilo, da se delavci kot zasebni lastniki svoje delovne sile v okviru potrošene delovne energije ne bi prizadevali za čim večji osebni dohodek, pač pa bi v okviru samoupravnega dogovorjenega (danega) osebnega dohodka težili k čim manjši porabi svoje delovne energije, kar bi lahko odsevalo npr. v počasnem delu. Razen tega se predloženi način obračunavanja osebnih dohodkov močno približuje ideji o enakih žetodcih. Težnja k uravnalovki bi potegnila za seboj negativne učinke stimulacijske funkcije osebnih dohodkov.

Glede na dejstvo, da je tretjina jugoslovanskih delavcev plačana pod ravni enostavne reprodukcije delovne sile, se postavlja vprašanje, v kolikšni meri bi na podlagi ekonomske uspešnosti (katere poglaviti merili naj bi bila bruto osebni dohodek na delavca in akumulacija na angažirana sredstva) drugi del osebnega dohodka sploh prišel do izraza. Zaradi zagotavljanja socialne in materialne varnosti delavcev v vseh organizacijah bi prišlo tudi do prelivanja sredstev od ekonomsko uspešnih k neuspešnim.

C5) DELOVNA SILA JE BLAGO

Delovna sila v socializmu preneha obstajati kot blago, kajti z družbenimi produkcijskimi sredstvi upravlja delavski razred. Tako bi se lahko glasilo temeljno vodilo jugoslovanskih soekonomistov.

Vendar že sama najelementarnejša opredelitev delovne sile kot blaga zanika gornjo trditev. Delovna sila ima svojo uporabno vrednost, to je delovno zmožnost, in menjalno vrednost, to je osebni dohodek, ki se nasploh giblje okrog vrednosti delovne sile. Razen tega mora biti delavec osebno svoboden, hkrati pa osvobojen oziroma razlaščen lastnih (v našem primeru družbenih) sredstev za produkcijo – takšen očiten primer za to je brezposelni delavec.

C6) ILUZIJA NEBOLEČEGA IZHODA IZ KRIZE

Kot vedno doslej nam tudi tokrat ponujajo iluzijo nebolečega izhoda iz krize. S sprejetjem novega načina oblikovanja osebnih dohodkov naj bi vsi delavci prejeli osebni dohodek v višini, ki naj bi jim zagotavljala materialno in socialno varnost, v uspešnejših kolektivih pa naj bi prejeli še dodatek. Tako naj bi delavci v združenem delu v celoti odločali o okoliščinah za pridobivanje in delitev dohodka ter o upravljanju sredstev družbene produkcije.

Posledice podobnih iluzij iz preteklosti danes krepko čutimo prav na svoji lastni koži, pa tudi jutrišnji dan nam ne obeta prav nič dobrega. Nerazumevanje in voluntarizem sta privedla do stagnacije gospodarske rasti, zadolževanja, inflacije, nezaposlenosti... Kljub vedno novim ukrepom ostajajo vsi problemi nerešeni, gospodarjenje

po starem se nadaljuje, slabi rezultati ustvarjajo še neugodnejše razmere. To vedno znova povzroči nov stabilizacijski poskus, kljub vsemu pa se nerešeni problemi še naprej reproducirajo.

D) MOŽNA REŠITEV

Edina ekonomsko utemeljena rešitev v delitvenih razmerjih se kaže v osebnem dohodku kot funkciji tržne uspešnosti. Le takšen osebni dohodek bi postal čvrst temelj za uveljavljanje ekonomskih kriterijev gospodarjenja kot rešne poti našega gospodarstva. Ekonomsko razviti tržni socializem pa bi tako zagotovil:

- 1) – realno vrednotenje uporabe produkcijskih faktorjev
 - racionalno alokacijo produkcijskih faktorjev
 - družbeno optimalno strukturo produkcije
- 2) – spreminjanje proizvodne strukture
 - naraščanje produktivnosti dela
 - zviševanje tehnološke ravni
 - znanstveni razvoj in tehnični napredek
- 3) – diferenciacijo OZD glede na ekonomsko racionalnost
 - ukinitvev socializacije slabega ekonomiziranja
 - akumulativnost, gospodarsko rast

4) – ekonomsko motivirano združevanje dela in sredstev

– reintegracijo jugoslovanskega gospodarstva

– mobilnost delovnih ljudi in družbenega kapitala

5) – konkurenčni trg

– ravnotežne cene

– osamosvojitvev ekonomskih subjektov (OZD)

6) – ob ustrezno normativno urejeni tekoči ekonomski politiki pa bi mikro optimum posamezne ekonomske enote hkrati pomenil tudi družbeni makro optimum.

E) OBETI ZA PRIHODNOST

Po principih demokratičnega centralizma je izpolnjevanje stališč in predlogov, zamisli in sklepov CK ZKJ obvezujoče za vse člane Zveze komunistov – kljub naštetim (in še mnogim drugim) slabostim takšnega načina oblikovanja sredstev za osebne dohodke. Je pač že tako pri nas.

Marko Povše

Kdo komu pomaga?

vsakim dnevom se svet hitreje razvija, hitrejši razvoj ene panoge zahteva pospešen razvoj druge, ta potem spet pospešuje razvoj tretje. Razvoj že sam na sebi pomeni veliko intenzivnost.

Toda svet se razvija neenakomerno, ne razvija se kot celota. Jasno je razdeljen na sever in jug, na razvite in nerazvite oziroma dežele tretjega sveta v razvoju. Če govorimo o neverjetnem tempu svetovnega razvoja, seveda mislimo na hiter razvoj že tako bolj razvitega severa, medtem ko svetovni jug stagnira, napreduje le s tempom razvoja izpred stotih let. Marsikatera država ne le da stagnira, temveč tone v nasprotno stran, v »razvoj nerazvoja«. Kakorkoli že, razlike se z vsakim dnevom povečujejo, in to zelo očitno. Razlike, za katere bi pred nekaj leti trdili, da so stvar preteklosti ali da sploh niso možne, so danes v razvitosti sveta še kako prisotne. Ne kot izjema – postajajo že skoraj pravilo.

V svetovnem razvoju je torej nekaj narobe. Zakaj se svet tako neenakomerno razvija? Največkrat slišimo ali beremo, da gre vzroke iskati v veliki nataliteti, relativni zaostalosti gospodarstva, ki je »podedovana«, nerazviti znanosti ali celo v pomanjkanju delovnih navad. Vendar vse te teorije zanjajo konkretni primeri iz bližnje preteklosti.

Vzroke povečevanja razlik bi bilo treba iskati v prelivanju ogromnih dolarskih sredstev z juga na sever, skratka v »darovih« obubožanega juga bogatemu severu. Ta absurdna »pomoč« oziroma »darovi« potekajo vsaj po treh vzporednih kanalih, kanalih, ki so najbolj očitni, niso pa edini, po kanalih, ki so vsak dan širši in pogoltnjevo več denarja.

1. Prva najbolj očitna in občutna oblika izkoriščanja juga s strani severa je razlika med visokimi cenami industrijskega blaga (torej visoko specializiranega, predvsem umskega dela) in nizkimi cenami surovin in polizdelkov (oziroma fizičnega dela). Če se ozremo petnajst (ali vsaj deset) let nazaj, bomo videli, da so se od takrat cenovna razmerja med surovinami in industrijskim blagom čisto podrla, pa že tedaj so bile cene oblikovane v korist industrijskega blaga, torej razvitega severa. Tako lahko na eni strani v zadnjih letih opazujemo nekaj odstotno zviševanje cen blaga letno, ki ga na jug plasira razvita industrija severa, in precej bolj občutno padanje cen surovin (od kovin, lesa, stališ, prehranbenih artiklov do bombaža in ostalih kmetijskih pridelkov) na drugi strani. Surovine predstavljajo pretežni del izvoza nerazvitega juga na sever. Največji absurd pa so razlike med cenami enakih izdelkov (na primer tekstilnih izdelkov, pohištva...) glede na poreklo.

Največ prahu je dvignil nagel padelec cen nafte (cene so se v manj kot pol leta prepolovile), toda pri nekaterih surovinah je padelec cen še bolj drastičen (tudi do 80 %), in to predvsem pri kovinah, ki so glavni izvozni artikeli najbolj revnih držav sveta.

Ocene letnih izgub juga zaradi take cenovne politike in predvsem politike vrednosti dolarja in zlata (kar je eden glavnih vzrokov za padanje cen surovin) se gibljejo od 350 milijard do 1000 milijard dolarjev. V te ocene pa še niso vštete izgube zaradi tako nizkih cen nafte. Ta ogromna vsota do-

larjev se pretaka z juga na sever kot čisto »darilo«, »pomoč« revnih bogatim, ponavadi pa se potem vrača nazaj na jug v obliki pomoči, toda vedno kot kredit s precej visoko obrestno mero.

2. Drugi kanal prelivanja dolarjev z juga na sever so krediti oziroma, bolje rečeno, obresti za te kredite. S kreditiranjem držav v razvoju najbolj razvite države na videz pomagajo »razvijati gospodarstvo v teh deželah, v bistvu pa ne glede na svoj »dobrodelni« namen s kreditiranjem zaslužijo ogromne vsote. V zadnjih petih letih so države juga samo na račun obresti plačale severu 350 milijard dolarjev, od tega samo v letu 1985 85 milijard dolarjev. (Torej še ena oblika prelivanja ogromnih vsot dolarjev z juga na sever.) Res je, da mora v vsaki ekonomiji posojilojemalec plačati obresti, toda z večino posojil države tretjega sveta kupujejo bodisi industrijsko opremo, bodisi industrijsko blago ali celo orožje na razvitem severu. Tako že z razliko med cenami industrijskega blaga, ki ga prodaja sever, jug pa kupuje, in surovin, ki jih v glavnem prodaja jug in kupuje sever, posojilojemalec pošteno plača, če ne celo preplača uporabo kapitala.

3. Tretja velika pot (ne zadnja!) prelivanja kapitala od siromašnega juga na bogati sever so izdatki za obrambo. Samo v letu 1985 so države v razvoju namenile obrambi 170 milijard dolarjev. In spet večina tega denarja potuje na sever, saj danes ni obrambe brez modernega orožja, ki ga v glavnem proizvaja razviti sever. Trgovina z orožjem pa tako poteka večidel v eni smeri: jug kupuje, sever proizvaja in prodaja. Večina od 170 milijard dolarjev, namenjenih za obrambo, torej konča v blagajnah vojnoinindustrijskih kompleksov severnih in obenem najbolj razvitih držav.

Več kot očitno je, da se ogromna vsota denarja preliva s siromašnega juga na bogati sever. Nevarno bi bilo trditi, da se sever razvija samo na račun juga, ustreznost pa je trditev, da tudi (in to v veliki meri) jug prispeva k razvoju severa. Namesto da bi jug vlagal v svoj razvoj, kar bi bilo več kot potrebno, je zaradi mednarodne delitve dela in neenakopravnega nastopanja na svetovnem trgu prisiljen prispevati ogromna sredstva za razvoj najbolj razvitih.

Marsikdo bi ugovarjal, da tudi sever daje precejšnjo pomoč jugu v obliki denarne pomoči, hrane, kmetijske opreme, zdravil in še česa. Res je, vendar je nekaj sto milijonov ali kvečjemu nekaj milijard dolarjev pomoči le malenkost v nasprotju z vsaj 500 milijardami dolarjev (najnižja, zelo skromna ocena) »prisilne pomoči«, ki jo jug »daje« severu. Pa tudi to je del resnice, da je pomoč severa jugu vedno politično, ideološko ali celo vojaško pogojena, »pomoč« jugu severu pa je brezpogojna, vsiljena s samim odnosom sever-jug.

Namesto sklepa

Na žalost je res tudi to, da se na severu kopičijo ogromne zaloge viškov žita in drugih prehranbenih artiklov. Viški žita bodo končali v morju ali v pečeh, v najboljšem primeru kot živinska krma ali v destilarnah kot alkohol. Na jugu (predvsem v Afriki) pa ljudje še vedno umirajo od lakote. Vsi tisti, ki so lansko leto umrli zaradi podhranjenosti, bi preživeli, če bi jim sever kot brezpogojno pomoč podaril le desetino viškov žita. Tistih viškov, ki bodo končali v pečeh in krematorijih.

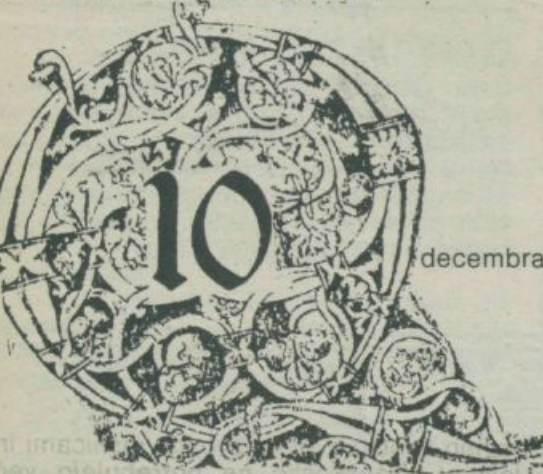
Marko Gašperlir

Itaque carmen ipsum demonstrat: Coraculum autem Gallum esse fuisse constat: ipse vero finibus et intellegit corniculum nepotem plum: quae pado accollant forpfit Plenus: unde docti vari sui halle suspicantur. Quae datus aut quis ex analogia formae. Verro pigrum y utis et. // Lavinium. folendū maledigantem. per abfolunum. // quos Seruus. // quos archetypas ha. // ande p. // rum. // C.

Itaque carmen ipsum demonstrat: Coraculum autem Gallum esse fuisse constat: ipse vero finibus et intellegit corniculum nepotem plum: quae pado accollant forpfit Plenus: unde docti vari sui halle suspicantur. Quae datus aut quis ex analogia formae. Verro pigrum y utis et. // Lavinium. folendū maledigantem. per abfolunum. // quos Seruus. // quos archetypas ha. // ande p. // rum. // C.

TEHNOLOGIJA in REVOLUCIJA

»Ce se bomo z najrazvitejšimi industrijskimi družbenimi sistemi primerjali samo tehnološko, če bomo usmerjali svoja prizadevanja izključno v to, da jih dohitimo, kar je seveda potrebno (kot težnja, kot usmeritev), bomo zaradi svojih omejenih ekonomskih in drugih možnosti še zelo dolgo na repu dogajanja in se bomo počutili frustrirane in prikrajšane... Naša splošna strateška družbena usmeritev je drugačna, ker njena glavna težnja – če se smem izraziti filozofsko – ni volja do moči, do ekonomske, politične, razredne, kulturne dominacije, temveč, prav nasprotno, težnja po osvoboditvi, emancipaciji dela in človeka, s tem pa tudi po emancipaciji od vseh tistih procesov, tendenc in potreb, ki izhajajo iz logike dominacije, iz logike volje do moči nad drugim človekom, nad drugim narodom, drugo civilizacijo in kulturo. Zato lahko bistveno drugače gledamo tudi na svoje mesto in vlogo v sodobni znanstveno-tehnološki revoluciji.«

decembra lani

je MC CK ZKS v Poljčah organiziral posvet na temo **Naš razvoj in znanstveno tehnološka revolucija**. Udeležili so se ga številni delavci slovenskih univerz, znanstvenoraziskovalnih inštitutov in zavodov, gospodarskih in družbenopolitičnih organizacij, zbornic in strokovnih društev. Referati in drugi pisni prispevki so izšli kot nekakšen zbornik, ki ga je izdala revija *Teorija in praksa* na FSPN v Ljubljani. V tem zborniku stoji kot uvodna beseda razmišljanje dr. Borisa Majerja, iz katerega je tudi izvleček na začetku tega članka. Iz tega izvlečka pa se več kot jasno vidi, da se tov. Majer kot družbenopolitični delavec in znanstvenik jasno zaveda, da ima – tako kot vsaka druga – tudi tehnološka medalja dve plati: ozko tehnološko in širšo družbeno in politično. Tega se zavedajo tudi nekateri naravoslovci. Dr. Miloš Kobe, redni profesor na fakulteti za naravoslovje in tehnologijo, je med drugim v Poljčah dejal: »Gre za diferenciacijo med 'neoliberalisti' znanja in 'neokolonijami' neukih, ki se kaže v poglobljanju ekonomskega prepada med obema skupinama in v končni posledici tudi v polarizaciji politične in vojaške moči, ki ne poteka več zgolj po sistemih **družbene ideologije**, ampak vedno bolj po novih, **tehnoekonomskih** kriterijih družbene razvitosti.« (Podčrtal K.B.)

Iz mnenja Dr. Kobeta se vidi, da so družbeni odnosi še kako močno povezani s tehnologijo in njeno lokacijo, namembnostjo in posedovanostjo. Ideologija se umika znanju. Vse bolj prihaja na površje zavest, da ideološko opredeljevanje nima veliko skupnega s spreminjanjem dejanskosti. Da bi se revolucija izvedla – **tudi družbena** – je potrebno znanje – **tudi tehnološko**. Da pa bi znanje lahko uporabljali, ga moramo najprej »narediti«, da bi ga naredili, ga moramo prej **razumeti**, da bi ga pa razumeli, moramo biti **osvobojeni** raznih ideološko-moralnih spon. Dr. Aleksandra Kornhauser, redna profesorica na biotehniški fakulteti, med drugim označuje znanje takole: »Znanje danes ni le največja, temveč tudi bolj ali manj **edina** možnost za razvoj, posebej v skromnih razmerah. Vendar je to samo možnost, dokler se ne vključi načrtno v procese planiranja, odločanja in ustvarjalnega dela. Za uresničevanje te možnosti je bistvena celovita družbena akcija.« Da bi bolje razumeli zgornjo trditev, si oglejmo tabelo, katero je podal na svojih predavanjih dr. Stanislav Južnič (FSPN) in ki prikazuje delež dela, kapitala in znanja v produktu:

DELO	KAPITAL	ZNANJE	PRODUKT
zgodnja industrijska družba			
današnja industrijska družba			
informacijska družba			
70 %	20 %	10 %	100 %
50 %	25 %	25 %	100 %
5 %	25 %	70 %	100 %

Iz tabele je tako jasno razvidno, da danes ni moč narediti produkta, ki ne bi vseboval ogromno novega in izvirnega znanja, če želimo ta produkt »realizirati« na trgu. Vendar nas v tem spisu ne bo toliko zanimalo, kaj pomeni količina znanja za nek produkt v tehnološko-ekonomskem smislu. Bolj nas bo zanimalo, kaj neka količina in predvsem kvaliteta **tehnoškega** znanja pomeni za **družbene** in **politične** odnose. Zanimalo nas bo tudi, kako družbena revolucija

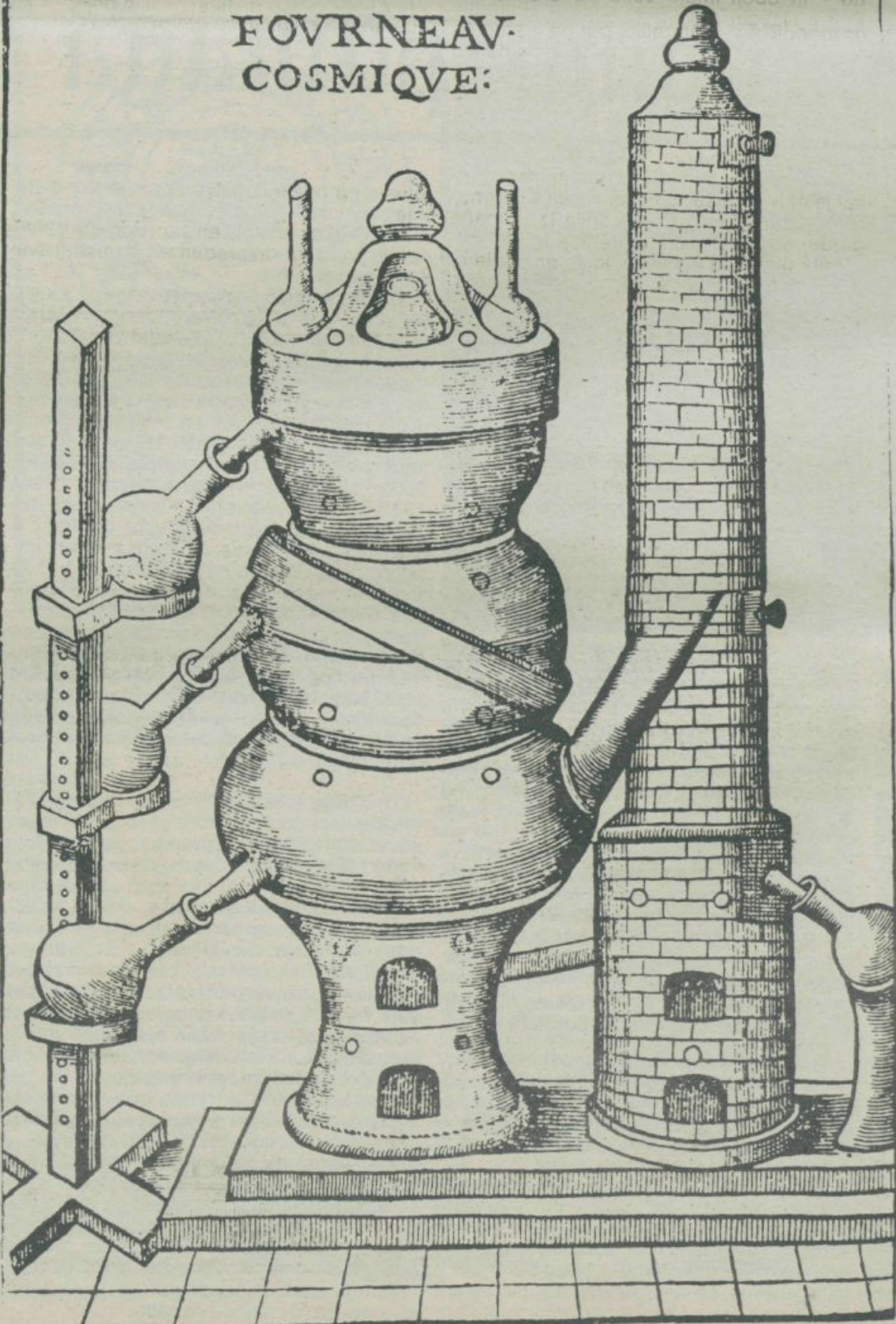
»sproži« tehnološko in obratno, kako tehnološka »sproži« družbeno revolucijo.

Simbol tehnološke revolucije je parni stroj, katerega je leta 1780 izumil James Watt. Tehnični strokovnjaki dajejo temu izumu pomen impulza, ki je sprožil tehnološko revolucijo in spremenil podobo sveta.

Neki ekolog z Jesenic me je celo vprašal, če sem prebral Marxov stavek, kjer Marx daje parnemu stroju večji pomen revolucionarnosti kot francoski revoluciji. Moram priznati, da tega stavka pri Marxu nisem zapazil, sem pa prebral stavek Engelsa, ki trdi, da ni bil parni stroj tisti, ki je sprožil tehnološko revolucijo, temveč da so to bili tkalni stroji. To trditev Engels nadalje argumentira tako, da postavi v ospredje zahtevo lastnikov predilnic in tkalnic po cenejšem izvoru energije, saj je bila za njih množica delavcev predraga energija. Selega po teh tendencah naj bi prišlo do izuma parnega stroja, ki je začel gnati tkalne in predilne stroje, ne da bi zahteval hrano, zdravnika, stanovanje itd.

Že na tem enostavnem primeru Engels dovolj jasno argumentira povezanost tehnoloških inovacij (ki ne pridejo kar tako same od sebe ali zgolj zaradi entuziazma tehnologov) z družbenimi spremembami. Vendar pa izum parnega stroja ni povezan le s spremembami v produkcijskih odnosih v ožjem smislu. Trdno je povezan s spremembami v političnih odnosih, saj pride leta 1789, samo devet let po njem, do buržoazne revolucije v Franciji. Nastajajoča buržoazija je bila zainteresirana za drugačne politične odnose, saj fevdalna priklenjenost ljudi na zemljo ni dovolila mobilnosti delovne sile, kar je za kapital zelo pomembno. Da bi delavci lahko delali v tovarnah, so morali najprej postati politično svobodni, kar jim je omogočil šele buržoazni sistem. Tako lahko rečemo, da tehnološka revolucija ne bi bila uspešna, če ne bi bilo še družbene, t.j. politične revolucije, saj se brez slednje novi izumi enostavno ne bi mogli uporabljati. Lahko pa celo trditev obrnemo

FOURNEAV-COSMIQUE:

in rečemo, da družbena revolucija ne bi uspela, če ne bi bilo možno živeti in predvsem **delati drugače**, kot biti priklenjen na zemljo. Z drugimi besedami, buržoazija je morala množico ponuditi **tehnoško alternativno** dela, če je želela pridobiti množico na svojo stran in jo vpreči v splošno revolucijo. Nobene fraze o svobodi ne bi bile uspešne, če ne bi bile utemeljene z materialnimi (beri: tehnološkimi) temelji in obratno, nobena materialna sprememba se ne bi udejanjila, če ne bi sovpadla z odgovarjajočo družbeno spremembo. Družbena in tehnološka sprememba sta tako v dialektičnem odnosu, ena drugo opredeljuje, omejuje in narekuje. Ena brez druge ne uspe, se izjalovi in še pred utemeljitvijo konča v muzeju idealističnih idej in utopij. Tako lahko vidimo, da je bilo znanje že mnogo pred današnjim časom ena odločilnih **gonilnih sil** družbe v vseh ozirih. Brez znanja ne bi bilo francoske revolucije, brez francoske revolucije ne bi bilo znanja. Lahko pritrldimo trditvi tov. Aleksandre Kornhauser, da je znanje bolj ali manj **edina** možnost za razvoj, saj na primeru parnega stroja jasno vidimo, da je imel James Watt odločilno vlogo pri **odločanju** o nadaljnji usodi človeštva. Aktivno, kot izumitelj, je **odločil**, da bodo mnogi delavci odpuščeni in da bo lastnik proizvodnih sredstev s pomočjo njegovega izuma pobiral vse večje in večje profite. Kakorkoli že se tehnološki strokovnjaki branijo pred ideološkimi etiketami in lastno opredelitvijo, vendarle ne morejo mimo dejstva, da so njihovi izumi izrazito **subjektivno** opredeljeni, torej da so namenjeni točno **razredno** lociranemu interesu. Izum parnega stroja to trditev izrecno potrjuje. Tudi z izumi Nikole Tesle ni drugače. Dovolj je samo, če pogledamo njegov zadnji dosežek, to je pridobivanje električne energije iz ozračja ter pošiljanje te energije skozi zemljo na poljubno oddaljeni porabnik energije. Tega projekta Tesla enostavno ni mogel (**financno**) izpeljati. In zakaj ne? Odgovor je enostaven. Tak izum bi služil človeku **kot človeku**, ne bi pa služil **kapitalu**, saj si s posedovanjem naprav za pošiljanje – distribucijo – energije preko zemlje nihče **ne bi** mogel delati dobička. In tako je ta zamisel, ki ji ni para v svetovni zgodovini, padla v vodo. Zanimivo pa je, da se strokovnjaki v **socializmu** ravno tako ne navdušujejo nad izdelki in izumi, ki **ne služijo** kapitalu in njegovemu oplajanju. Kar naenkrat je tudi za socializem interesantna le tehnologija, ki prinaša čim več dobička. In tako se pri nas zanimamo za vsakovrstne izvore energije, le zamisli, ki bi služile človeštvu (zamisli »a la Tesla«), so socialistični misli naenkrat postale tuje. Medtem ko celo na zahodu liberalisti nasprotujejo uporabi jedrskih elektrarn iz strahu pred odločilnim političnim pohodom neokonzervativizma (saj JE omogoča absolutno centralizacijo odločanja), pri nas nasprotujemo JE le iz tako imenovanih ekoloških in ekonomskih razlogov, medtem ko na politične posledice nihče ne opozarja. Da pa je politični moment pri JE zelo močan, govori tudi članek dr. Kirna v knjigi *Pasti razvoja*, kjer izmed razlogov proti gradnji jedrskih elektrarn navaja naslednjega: »... krepitev hierarhije, centralizma in policijske kontrole.«

Znanje ni znanje samo po sebi. Šele v družbeni stvarnosti, v določenem okolju znanje postane znanje, šele v materializaciji, ko se opredmeti, okolje določi, kaj je in kaj **ni** znanje. Okolje pa je opredeljeno tako ekonomsko kot tudi politično in tako bo tudi znanje priznано ali pa ne iz ekonomskih in političnih nagibov.

Zadnje čase v Jugoslaviji na žalost raste število »tabu tem« paralelno s kopičenjem gradiva, na katerem piše »strogo zaupno«. Tako ekološki kot politični in ekonomski aspekti tehnologije, bodisi uvožene bodisi doma konstruirane, pa bi morali biti predmet najširših razprav, kjer razpravljalci ne bi nad glavo bingljal ideološki meč, se je ta v preteklosti še vse preveč uničeval in preganjal znanje, ki nam je bežalo na za hod in se nam zdaj prodaja za devize. Tov. Andrej Kirn to lepo pove v že prej omenjeni knjigi:

»Bolje je, da so ljudje vznemirjeni ob resnici, kot da se nevnemirjeno zastrupljajo (fiziološko in duhovno – op. K.B.) in potrpežljivo čakajo na katastrofo. Potrebno je, da ekološke (tudi družbeno-razredne op. K.B.) resnice, pa če so še tako neprijetne ali celo »tajne«, postanejo del javne družbene zavesti, da bodo lahko odigrale vlogo **mobilizirajočega faktorja**.« (Podčrtal B.K.)

Dokument k Dogdkom na AGRJTY

Motto: Če zamenjaš straniščno školjko, sranje še vedno ostaja isto

(kolokvij v bazični tehniki – pisano po naprej danih akcijah partiture)

na in Maurice vstopita v prostor skozi vrata (zgoraj center).

(1) ANA: Maurice, jaz te ne razumem... To, kar počneš – je pakt z vso to nacional-socialistično sodrgo! Vseskozi delava tako, da je vse hudičevo zares – jezik in drža... nič ni kar tako... ti naju – najin odnos – prodajaš, razdajaš (zelo poceni!) – ti, Maurice, sklepaš pogodbo s hudičem, že ko enemu teh reproduciranih malarjev nameniš topel (!) pogled... ti bežiš pred dejanskostjo, ki je barbarstvo in ki iz dneva v noč in iz noči v dan prihodnost jekleni v ogromnega železnega orla, za čigar létom bo ostala bodočnost praznine.

Maurice zapre vrata. Maurice in Ana si delita prizor.

(2) MAURICE: Bojim se, Ana! Res je, kar praviš... včasih ne zmorem – ali sem že njihov? Tu – v temenu – boli; groza se izloča skozi strahoten hladni strah, da bodo potrkali – in me imeli vsega golega pred sabo, tlačim! Vse tlačim globoko in globlje, a to vse vsak trenutek skozi jekleno mrzle trzlja-je kože boleče diha in me morbidno požira.

Fokus na vrata. Fokus na okno. Ana gre do fotelja spodaj levo, sede. Maurice prečka prostor do zofe, sede na naslon zadaj. Pavza. Maurice gre do Ane, poklekne.

(3) ANA: Kako brezhibno brezmadežen ritual. V visoki šoli za igralsko umetnost se moramo o umetnosti pogovarjati »umetniško« (cinično). Kajpada: dobro zdresirana intuicija je bog nacionalsocializma. Razum-sva...? Umsko...? Ali veš, kaj je to koncentrudobno sedijo v foteljih tega rituala... ta, ki tracijski lager? Orgazen nacionalsocialis-ga čakajo, je bebav debeluh... ki je v

tično zdresirane narcistične intuicije – to je, prijatelj, spodobno, lepo, naše... (cinično) najini sošolci pa čakajo... oprost, Ana, toda saj mi nič ne moremo... Ana, prezgodaj je še! Ali pa: umetnost s filozofijo in obratno, ali se ti meša? Ali pa: vse je tako preprosto (malo napete tišine)! Marš! Maaarš! Vse-eno samo barbarstvo! Ta golazen žre. Ali sva že na jeziku, Maurice?

(4) MAURICE: Tako zelo, Ana... notri intuicija je bog nacionalsocializma. Razum-sva...? Umsko...? Ali veš, kaj je to koncentrudobno sedijo v foteljih tega rituala... ta, ki tracijski lager? Orgazen nacionalsocialis-ga čakajo, je bebav debeluh... ki je v

njih... v meni! Mi – vsakdo – odločamo o čakanju! V nas je vse to...

Ana in Maurice stečeta do okna; opazujeta dogodek.

(5) ANA: Poglej, Josefa peljejo. Samo božjastni napad je imel – in skozenj povedal, da se ne more več pitati s to sladostno intuicijo... zato ga peljejo!

(6) MAURICE: Fej, kakšna posrana umetniška šola! Bordel!!! Kako je že rekla Stefanija? Ljubezen je prav preprosta zadeva; spolni akt je nekaj tako enostavnega kot

spiti kozarec vode; KI-JEN-LEH ji odgovorja: »Že, že, toda jaz vseeno ne bi hotel piti iz kozarca, iz katerega je tik pred tem pil nekdo drug.«

Ana prečka prostor do zofe, sede na spodnji del zofe. Maurice gre do mize, nataka kozarec.

(7) ANA: Saj, zato, Maurice! Kako ne discipliniraš svoje držbe? Govoriti morava, pustiti morava jeziku pot... svobodno... naj pove... naj govori zmota... za našo institucijo. Bogokletni Brecht pravi: »Morda je na filozofu njegova drža.« In imejva za filozofa tistega, ki vseskozi samosprašujoče uničuje ritual vsakdanjega čakanja.

Maurice da Ani pismo. Ana bere. Maurice vzame kozarec z mize, sede na zofo in da kozarec vode Ani.

(8) MAURICE: Tako vesel sem bil pisma strica Benjamina. Posebno tistega dela, ki je napisan o Potemkinu kot uvod v esej o Kafki. Josef K. in Švejk in Potemkin in mi (!), ki naiвно – samo po sebi umevno – sprejmemo zakone velikega rituala. Tako gospoda Brechta docela razumem, kako se lahko enako krepko smeji Kafkovim figuram kot Haškovemu Švejku.

Ana steče do vrat. Odide. Vrne se k Maurice (delita si prizor).

(9) ANA: Zdelo se mi je, da nekdo prihaja... samo ustrašila sem se! Tako zelo malarji čakajo, da bo kdo od nas padel iz orbite... Zato je drža v tem, da na vprašanje »Kako si?«, ki sodi v temelj velikega rituala, odgovoriva: »Kot dejanskost!« – In ne bova izdala svoje držbe, ne bova je izdala!

Ana da pismo Maurice. Maurice ga strga (ker se boji, da bi kdo vstopil in našel pismo strica Benjamina – op. M. B.) Fokus na telefon. Oba stečeta do telefona. Ana prej pri telefonu.

(10) ANA (v telefon): Očka...? Da si?! Toda... ne bodi hud; vedno si me tako učil: Vedeti moraš (in jaz tudi), ko mešaš vodo in vino, kaj je v kakšnem hipu kaj... tako sem prestrašena... Zdravo, očka!

Maurice in Ana odhajata.

(11) MAURICE: Strah je up in up je strah... samo doklej...? Jaz ne zdržim več!!!!

Matjaž Berger
(2. semester dramaturgije)

ŠKUC für LAIBACH

kupščina, Izvršni odbor

in Programski svet

ŠKUC – Foruma želijo seznaniti vse ustrezne kulturne in politične dejavnike z naslednjim stališčem v zvezi s skupino LAIBACH:

V zadnjem času je umetniška produkcija vrste mlajših ustvarjalcev (slikarska skupina IRWIN, gledališče Scipion Nasica, teatrosko-plesna predstava »Metastaza« gledališča »Glej« in Plesnega teatra Ljubljana) pa tudi nekaterih »osrednjih« institucij (Mala drama SNG – predstava »Kvartet«, Mala galerija, Cankarjev dom – »Krst pod Triglavom«), uveljavila LAIBACH (Kunst) kot pomembnega protagonista in enega od najvplivnejših virov nove, mlajše umetniške, kot tudi množične »drugačne« prakse in zavesti.

Skupina LAIBACH predstavlja eno od vsebin in inspiracij alternativne kulturne prakse, ki jo vzpostavlja in razvija ŠKUC – Foruma skupaj z drugimi sorodnimi programi in mediji.

Temu je potrebno dodati še mednarodno uveljavitev skupine LAIBACH v evropskem prostoru. Številna gostovanja in izdane plošče, ki so vzbudile veliko pozornost glasbene kritike, še posebej izostreno opozarjajo na paradoks, da lahko LAIBACH

nastopa po celi Evropi (vzhodni in zahodni), ne more pa samostojno in pod svojim imenom nastopiti v mestu, iz katerega izhaja in v katerem je oblikovala nekatere političko-estetske kode svojega ustvarjanja.

Uveljavitev skupine LAIBACH je deležna čedalje bolj intenzivne medijske pozornosti – tudi v osrednjih občinah – kar seveda vključuje tudi množično javno rabo imena LAIBACH in Laibach-Kunst. S tem postane argument o »vznemirjanju javnosti« popolnoma nesmiseln. Zato menimo, da bi nadaljna prepoved imena in s tem onemogočanje samostojnega javnega nastopanja skupine LAIBACH zaradi »nelegalne« uporabe imena, ki je znak identitete te skupine, pomenila zanikanje svobode javnega predstavljanja ustvarjalnosti skupine, s tem pa tudi svobode ustvarjanja same.

Izvršni odbor ŠKUC – Foruma in njegov Programski svet se zavzemata za ukinitve prepovedi uporabe imena LAIBACH, kar bi pomenilo, da lahko skupina nastopa s tem imenom tudi samostojno in ne le preko posrednikov.

Pozivamo tudi kulturne in politične investicije v mestu in republiki, da se v okviru svojih pristojnosti opredelijo do našega stališča.

Skupščina ŠKUC – Foruma
Izvršni odbor ŠKUC – Foruma
Programski svet ŠKUC – Foruma

JASMINA rides again 3

Govori se. Iz izkušenj vemo, seveda ne
si, da z »govori se« označujemo tisti in-
dividualni (ali individualne) in zelo določen
informacij, za katerega sodimo, da mora
ostati skrit in vanj toliko zaupamo, da mu
prez predsodka pripišemo sposobnost po-
zemanja tistega, kar se dejansko govori,
ne pravi splošnega mnenja. »Govori se«
neri na splošno, kot da se povsod govori.
Je bi to držalo, potem bi bilo nesmiselno
osebino tistega, kar se govori priobčati še v
glasniku. Že samo dejstvo, da se objavi ne-
kaj, kar »se govori«, kaže na to, da se o tem
govori v ozkem krogu, omejenem krogu lju-
di, ki z objavo želijo v javnosti sprožiti govor
o istih temi. Sklicevanje na »se govori« šele
reproducira tisto, na kar se sklicuje. Namreč,
govori se (in še to v omejeni javnosti) šele
potem, ko je objavljeno v javnem glasilu
(seveda omejene javnosti) ravno s sklicevan-
jem na to, da se o tem že govori. S sklice-
vanjem na to, kar se govori, avtorji po-
kušajo sejati svoje stališče v preobleki ob-
javnega na gojiščih, ki rodijo čimboli
čuden sad, drugače rečeno, čimvečji mo-
ralni in politični kapital. S sklicevanjem na
to, kar se govori se tako skriva, da se sklice-
valec sklicuje nase in na nekaj istomiš-
ljenikov ali njegovih svetovalcev.

Drži tudi opravičilo, da je v vsaki govorici
saj del resnice, vendar le v toliko, kolikor je
delna resnica cela laž. Sicer pa avtorji, ki se
sklicujejo na to, kar se govori, tega ne po-
nejo zato, da bi povedali, kaj se je v resnici
dogodilo, temveč se na to sklicujejo z na-
črtno usmerjeno motivacijo: diskvalificira-
tistega, o komer »se govori«.

V ta okvir uvrščam prispevek Alija Žerdi-
ča, objavljen v številki Tribune z naslovom
»Jasmina Rides Again«. Ali piše s stališča
»nepristranskega« bralca, ki »ne ve«, kaj se
dogodilo na niti ne začetni konferenci štun-
entov Ljubljanske univerze. S sklicevan-
jem na »bojda« in »govori se« pove tisto,
kar zelo dobro ve in kar se v veliki večini
identificira s tistim, kar je bilo kritizirano v
njem zapisu. Kot splošno, edino pravo
deluje v naših glavah tisto stališče, ki je čim

bližje čisti naravi, ki čim manj ve, ki hoče
čiste račune v teh umazanih razmerjih, ki je
nepristransko in ki nastopa z moralno čiste
pozicije. Zato je povsem razumljiva Alijeva
krinka – pismo bralca in sklicevanje na to,
kar »se govori«.

To je en prepričevalni mehanizem, ki danes
gotovo užge. Drugi pa se da razumeti skozi
metaforo. Staroegipčanski ptič Feniks se
vsakih 500 do 600 let, ko začuti smrt, sam
zažge in iz pepela nato poleti nov ptič Feniks,
preroden in s prenovljenimi močmi. Ali pa se
posipa s pepelom in se nato dela, da je izpod
pepela vstal novi Ali, moralno čist in preprič-
ljiv. Paradoks je v tem, da ta mehanizem
deluje, da bralec po Alijevem zapisu dejansko
razbere nov smisel, ki mu tudi daje novih moči
za propagiranje svojega predsodka do politike
itd. predvsem pa do imenovanih v pismu t.i. bralca
Alija. (Za primer navajam en tak odlomek, ki ni
edini, hkrati pa pripominjam, da metafora velja
za Alijev tekst v celoti. »Govori se, da je na
konferenci Lukšič predlagal v neko komisijo
15 kandidatov, čeprav bi morala komisija šteti
tri člane. Širjenje takšnih govorin je neokusno,
saj hoče dokazati, da Lukšič vidi lastnih
svinskih praktik.« Napade, bralec, in se že
siplje s pepelom, ko napada drugič. Obsodba
napadenega gre skupaj z moralnim opravičilom
napadalca. Kaj drugega počne Reagan v
napadu Nikaragovske revolucije? V našem
primeru gre za iste mehanizme uporabljene na
sitnih ribah, kar pa zato nič manj ne reproducirajo
reaganovske logike.

Veseli me, da je »govori se«, na katerega
se Ali sklicuje prizadet in ogorčen, nad mojim
predlogom, ki ga je pripoznal celo za
svinjskega. To samo pove, da je bil povsem
na mestu. Ob tem pa moram pojasniti, da ni
šlo za nobeno komisijo, pač pa za delovno
predsedstvo in da nisem predlagal samo
15 delegatov, temveč vse tiste, ki jih še ni
uspelo predlagati tistim, ki so v tem videli
smisel konference oz. tisti, na katere se Ali
sklicuje.

Prispevka Svetličiča nismo objavili iz
preprostega razloga, ker ga ni hotel dati, češ
da ga bo dal predsedstvu UK ZSMS kot
gradivo za drugi sklic seje UK. Tudi na RS,
kljub številnim prošnjam, niso hoteli z izde-
lavo magnetograma. Izdelan je bil šele ob
koncu januarja, iz katerega bi utegnil obja-
viti prispevke borcev za pravno-formalno
legitimnost v UK. Iz tega je razvidno, da je
bil za neobjavo njihovih prispevkov interes
nekje drugje, ne na Tribuni!

Na koncu ponavljam osnovno misel iz
članka o legitimnosti: pri presoji o legitim-
nosti organa neke organizacije je treba za-
četiti z vprašanjem o **soglasju članstva z re-
ševanjem in rešitvami določenih problemov**
in v tem kontekstu presojeti pravno-formalno
legitimnost, ne obratno, kot so storili
Branko Svetličič in še nekateri.

Igor Lukšič

DRAGA TRIBUNA 1

V zadnjem času opažam v vašem delu
revolucionaren premik k razkrinkavanju ne-
katerih pokvarjenih celic naše družbe. Zato
se obračam na vas in vas prosim za svet,
koga naj v tropu kandidatov na naslednjih
volitvah spoznam za svojega.

Sem kmet s 3,2 ha zemlje, od tega polo-
vico obdelovalne. Za politiko se zanima
samo starejši sin, ki hodi v šolo za varstvo
pri delu. Včasih iz Ljubljane prinese kakšno
Delo in tako cela družina dobi najosnovnej-
še informacije o dogajanjih po širših logih.
Veš časopis je poleg Družine edini, ki ga ob
vsej svoji okupiranosti z delom uspešno pre-
brati, da pa ne bi nasedal verskim informa-
cijam, se obračam na vas.

Imamo kup politikov, ki krožijo po funkcijah
kot muhe po dreku. Nobenega osebno
ne poznam in zato dvomim, kako so mogli
nekateri, ki so nas pripeljali v sedanji čas –
težek čas, ponovno kandidirati. Nisem videl
nobenega programa, iz katerega bi lahko

kaj zvedel o orientaciji naše države v pri-
hodnosti. Ne pravim, da so vsi zanič, saj
tudi vsaka krava ni jalova, le to me zanima,
na kakšen način bi zvedel za rezultate mi-
nulega dela. Samo tako bi logično volil in
ujeljavljaj svojo volilno pravico. Predlagam
vašemu uredništvu, da javno razglasi mor-
ralno-politične kvalitete vseh kandidatov,
saj bi s tem najbolj pripomogli k odprtosti
pričakovanih volitev.

Zelo me tudi zanima oddaja Radia Štu-
dent, o kateri sem slišal na Kmetijski zadru-
gi, ko sem iskal umetni gnoj, in bi vas prosil,
da kaj več objavite o tej zanimivi stvari. Žal
sprejem Radia Student zaradi hribov tukaj
ni mogoč, želel pa bi, da ta delavski in
kmečki Radio slišijo vsi v Sloveniji.

Oprostite mojemu kmečkemu dialektu in
vas prosim, da realizirate mojo zahtevo.

Slavko Kristančič,
Blatni dol 131, Lokve

DRAGA TRIBUNA 2

predavatelji biologije, kemije in DMV-ja ne
posvečajo temeljnemu vprašanju ekologi-
je, ki so:

1. Kdo in zakaj onesnažujejo okolje?
2. Kdo in zakaj stoji za tem onesnaževa-
njem?

3. Kako se boriti proti onesnaževalcem?
Ta tako imenovana »ekologija starega
papirja« zbudila v osnovnošolcu pasiven od-
por do ekologije. To slabo vpliva na njego-
vo kasnejšo zavest. Na očiščevalne akcije
in podobno hodi samo zaradi tega, ker
mora, in ne zaradi tega, ker bi hotel kaj iz-
boljšati. Marsikdaj se celo zgodi, da dan ali
dva po akciji sam na tem istem prostoru, ki
ga je čistil, meče odpadke ali kako drugače
zastruplja naravo. Z dejstvi, ki sem jih nave-
del do sedaj, ne želim povedati, da sem
proti očiščevalnim akcijam, zbiranju starega
papirja in podobno, marveč želim samo
dokazati, da samo to ni dovolj.

Drugi možni odgovor je možen pravza-
prav samo zaradi šolskega sistema, ki vlada
trenutno pri nas. Usmerjeno izobraževa-
nje, ki naj bi rešilo problem brezposelnosti
(rešitve vidimo) pri nas, je samo še poveča-
lo pritisk na srednješolsko mladino. Prenapolnjen učni program popolnoma
okupira dijaka, tako da ne more postati

škodljiv v subjekt – subjekt, ki razmišlja. V
primeru pa, da je v dijaku še zmeraj nekaj
čiste zavesti, jo poskušajo uničiti z raznimi
prijemi, kot sta nerealno ocenjevanje in pa
zelo nejevoljno opravičevanje izostanih ur
(na primer, če jih sploh opravičijo). Podobni
problemi se porajajo tudi pri visokošolski
mladini. Zahtevnost študija in ogroženost s
predavanji onemogočata aktivno dejstvo-
vanje pri različnih interesnih dejavnostih.
Najbolj žalostno je to, da se v delo ZSMS in
alternativnih skupin, ki delujejo pod njenim
okriljem, večidel vpeljujejo samo visokošol-
ci družboslovne smeri, medtem ko njihovi
kolegi v naravoslovju za tako vrst udeje-
stevovanja nimajo časa.

Zaradi prej navedenih dejstev je potre-
ben boj z vsemi zabitimi politologi, filozofi in
ekonomisti, malimi birokrati, ritolizniki in
ljudmi brez hrbtenice, ki v svoji majhnosti in
zaradi lastnih interesov zaustavljajo in pre-
prečujejo vsako akcijo proti onesnaževanju
našega fizičnega in psihičnega okolja!!!

P.s.:
Naj mi moj mariborski kolega oprost, da
sem si za zadnji odstavek sposodil njegove
misli.

Matjaž Rozman

Ljub »popularnosti« ekologije v za-
dnjem času v ekoloških skupinah opažajo,
da članstvo ne narašča, marveč zaradi ob-
jektivnih razlogov, kot so sluzenje JLA,
osebni problemi, pritiski v šolah ipd., celo
upada. Postavlja se torej vprašanje, kaj je
temu vzrok!? **Možna sta dva odgovora:** 1.
Napačno vzgajanje OŠ mladine, bodisi na-
merno ali nenamerno. 2. Pasivnost srednje-
šolske in visokošolske mladine.

Moje mnenje je, da oba odgovora v bistvu
držita. V OŠ ekologija temelji samo na
zbiranju odpadnih surovin, medtem ko se

BIBLIA TV IE, VSE SVE

ČASOPIS ŠTUDENTOV UNIVERZE
E. KARDELJA V LJUBLJANI

Izdaja UK ZSMS, Ljubljana, URED-
NIŠTVO: Robert Botteri (v.d. odg.
urednika), Stanislav Vidovič (v.d.
gl. urednika), Marko Gašperlin,
Ruža Barič, Mladen Petretič.

STALNI SODELAVCI: Sašo Daneu,
Jasmin Držanič, Klemenc Andrej,
Boris Kononenko, Alojz Krivograd,
Igor Lukšič, Igor Omahen, Marko
Povše. OBLIKOVANJE: Boštjan
Kenda - Botas, Maruša Zorec.

LEKTORIRANJE: Vid Snoj. IZDA-
JATELJSKI SVET: Türk Danilo
(predsednik), Marta Macedoni,
Jasmin Držanič, Bojan Klenovšek,
Ida Novak, Aleš Kardelj, Breda
Papež, Bogomir Kovač, Boris Kono-
nenko, Mladen Petretič, Marko
Gašperlin. TISK: Tiskarna Ljudska
pravica. Priprava BEP Dnevnik.

Ad L E C E M magis & ad

Naklada 5.000 izvodov. Cena številke
50 din. Oproščeno temeljnega
davka na promet po sklepu št.
421-170 z dne 22.01.1973. Naslov
uredništva: Kersnikova 4, Lj.
Telefon: 319-496.